KARYS

KOVAS
Nr. 3 1955

KARYS

THE WARRIOR

magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly by "KARYS", 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y. Subscription .5.00 per year. Single copy 50 cents. Entered as second-class matter at the Post Office Brooklyn, N. Y. OFFICE OF PUBLICATION: 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y.

*

Redaktorius **Zigmas Raulinaitis**

Redaktoriaus pavaduotojas **Stasys Butkus**

Kalbinę dalį redaguoja **Kazys Kepalas**

*

Atskirus skyrius redaguoja:

Balys Brazdžionis — Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje,

Romas Kezys — Kariai ir Jaunimas,

Justinas Liaukus — Karinės Žinios.

*

Bendradarbiai

K. Ališauskas, J. Apyrubis, P. Alšėnas, A. Balčiūnas, B. Balčiūnas, G. Botyrius, K. Jankūnas, V. Jonikas, V. K. Jonynas, J. Juodis, Dr. K. Jurgėla, P. Jurgėla, V. Karečkaitė, J. Kiaunė, P. Labanauskas, J. Lanskoronskis, J. Lukas, P. Mačiulaitis, Marių Žuvėdra, kan. J. Meškauskas, S. Miglinas, J. Mikštas, J. Mikuckis, Vl. Mingėla, T. Papartis, P. Plechavičius, A. Reklaitis, V. Raulinaitis, J. Skaržinskas, A. Sodaitis, A. Sperauskas, Dr. V. Sruogienė, V. Šventoraitis, O. Urbonas, J. Valakas, S. Valiušaitis, V. Vilkutaitytė-Gedvilienė, T. Žiūraitis.

*

Administratorius **Leonas Bileris**

*

Atstovai

Balys Brazdžionis, Chicago, Ill.
Andrius Mart. Cieminis, Rochester, N. Y.
Vytautas Kamantas, Cleveland, Ohio.
Morkus Šimkus, Baltimore, Md.
Kazys Trečiokas, Newark, N. J.

1955 M. KOVAS, NR. 3 (1308)

T U R I N Y S

A. Sd., Palaikykim Amerikos lietuvių sukurtas organizacijas 65
Dr. V. Sruogienė, Jonas Karolis Katkevičius ir laimėjimas ties Kirchholmu 67
Plk. O. Urbonas, Artilerija Antrojo Pasaulinio Karo metu 71
V. Jonikas, Pasimatymas (eilėraštis) 74
Teodoras Papartis, Ekskursija į jūrą 74
H. Sienkievičius, Kryžiuočiai 76
Dr. K. Jurgėla, Tadas Kosciuška ir Abraomas Linkolnas 82
Pranys Alšėnas, Kario misija svetur 84
B. B., Šaltasis karas siekia ir Pietų polių 84
R. K Kerys, Šv. Kazimieras Lietuvos dailėje 85
V. Karečkaitė, Mūsų Karalalaitis (eil.) 86
Mūsų šeimoje 86
Karinės žinios 87
Karinė spauda 89
Lietuviai kariai laisvajame pasaulyje 92
Mūsų mirusieji 93
Veteranų veikla 94
Kuprinės puabiros 95

PLATINTOJAI JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE:

Baltimore, Md.— K. Bradūnas.
Boston, Mass.— "Baltic Florists".
Brooklyn, N. Y.— "Gabija",
Chicago, Ill.— J. Karvelis, P. Švelnis.
Cleveland, Ohio — V. Rocevičius.
Detroit, Mich.—"Neringa".
Grand Rapids, Mich.— J. Belinis.
Philadelphia, Pa.— A. Impulevičius,
Newark, N. J.— K. Trečickas.
Rochester, N. Y.— P. Saladžius.
Waterbury, Conn.— V. Vaitkus.

KANADOJE:

Hamilton, Ont.— J. Pleinys.
Toronto, Ont.— V. Aušrotas, A. Kuolas, "Tėviškės Žiburių" Knygynas.
Verdun, Montreal, Que.—"Parish Library".

ANGLIJOJE:

Nottingham — K. Bivainis.
London — D. Daunoraitė.

AUSTRALIJOJE:

Carlton, Vic.—V. Šalkūnas.
N. Geelong, Vic.—"L. K. Fondo Sp. Kioskas".
St. Kilda, Vic.— N. Butkūnas.

VENEZUELA:

Caracas — Dr. V. Mažeika.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.

*

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio viduryje. Todėl jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją iki to mėnesio 1 dienos.

*

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

*

Leidžia Kario leidykla

*

Prenumerata JAV ir užsienyje:

Metams — $5.00, pusm. — $3.00, atsk. nr. — 50c. Skelbimai pagal susitarimą.

Adresas: K A R Y S, 680 Bushwick Aven., Brooklyn 21, N. Y.

Viršelyje: Jonas Karolis Katkevičius. W. Hondius raižinys.

KU biblioteka
093 00523487 7

Įsteigtas Lietuvoje 1919— Nepriklausomybės kovu— metais

KARYS

Atgaivintas Jungt. Amerikos Valstybėse 1950 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 3 (1308) KOVAS — MARCH 1955

PALAIKYKIM AMERIKOS LIETUVIŲ SUKURTAS ORGANIZACIJAS

Mūsų naujųjų ateivių įsijungimas į Amerikos lietuvių visuomeninį gyvenimą dar nėra, kažkaip, iki šiol baigtas. Leidžiant tremties dienas Vakarų Vokietijoj, didžiosios emigracijos išvakarėse gana plačiai nagrinėjom ir svarstėm, kaip turėtumėm tvarkyti organizacinį gyvenimą naujoj šaly. Veik visų bendroji nuomonė buvo tokia, kad atvykus į Ameriką nereikia dauginti organizacijų skaičių, bet pasistengti geriau pažinti Amerikos lietuvių sukurtas organizacijas, jų veiklą, spaudą ir įsijungti į mūsų senųjų ateivių visuomeninio gyvenimo užsuktą ratą.

Mintis buvo teisinga ir sveika. Čia atvykę radome platų ir išsišakojusį visuomeninį veikimą ir kiekvienas galėjome rasti draugiją, klubą ar kitą organizacinį vienetą atitinkantį mūsų paskirčiai ir pažiūrom. Amerikos lietuvių sukurtos organizacijos net laukė, kad naujai atvykusieji sustiprins jų gretas, kaip buvo įprasta vaizdžiai sakyti — duos joms naujo kraujo.

Bet senųjų ateivių viltys tik dalinai išsipildė. Dalis naujųjų ateivių suprato reikalą palaikyti senąsias organizacijas, išgirdo nuoširdų kvietimą ir įsijungė į tų organizacijų eiles. Tačiau naujųjų jėgų nedavėme tiek, kiek jų galime duoti, kiek jų buvo laukta ir kiek yra reikalinga. Todėl buvo ir tokių atsitikimų, kad prieš pusšimtį metų sukurtos draugijos nesulaukdamos naujos paramos, paskutiniųjų kelerių metų eigoje išnyko iš gyvenimo ir jų dešimtimis metų tausotas turtas nuėjo vėjais.

Neapdairumas ar netesėjimas pažadų meta šešėlį visiems ateiviams. Tas šešėlis dar tamsesnis, kada mes, čia atvykę, bėgam pas svetimuosius ir ten atiduodam savo sunkiai uždirbtą dolerį. Turiu minty draudimo sritį. Suvilioti agentų pasiskubinom svetimose draudimo kompanijose paimti brangias apdraudas, nepagalvodami, kad už tą patį pinigą ir net geresnėmis sąlygomis panašų draudimą galime gauti lietuviškose draudimo organizacijose.

Iš dalies mes kalti ir todėl, kad į draudimą mes žiūrime grynai, kaip į komercinį reikalą. Tiesa, kad tokio komercinio pobūdžio draudimas yra kitataučių kompanijų teikiama apdrauda, bet lietuvių draudimo organizacijos turi daug platesnį tikslą.

Štai kuriant Susivienijimą Lietuvių Amerikoje turėta minty patarnauti lietuviams ne vien draudimo srity. Ši organizacja nuo pat savo pirmųjų gyvenimo dienų pradėjo rūpintis lietuvybės reikalais. Jau ano meto, caristinės priespaudos laikais, Susivienijimas atliko didelius lietuvybės darbus,

plat'ndamas švietimą, leisdamas knygas, kovodamas už mūsų spaudos laisvę ir lietuvių tautos teises. Jis visą laiką palaikė tautinį susipratimą senuose ateiviuose, parėmė Lietuvos valstybės atstatymą ir pirmas su stambia finansine parama atskubėjo į pagalbą mūsų tremtiniams. To grynai lietuviškojo kelio Susivienijimas Lietuvių Amerikoje laikosi ir dabar. Jis darbu ir lėšomis remia Lietuvos laisvinimo kovą, tautinius, kultūrinius ir kitus visuomeninius reikalus.

Didesnius darbus Susivienijimas galėjo atlikti turėdamas stiprų ekonominį pagrindą, kuris susidaro iš teikiamų nariams apdraudų. Tuo būdu sumokėtas narių mokestis už gyvybės ir sveikatos apdraudas dalinai yra grąžinamas visuomenei. Daugelis mūsų senųjų ateivių tą gerai suprato ir savo gausiu dalyvavimu palaiko Susivienijimą. Dabar ši organizacija apjungia apie 15.000 lietuvių ir jų veikimas reiškiasi per 365 kuopas, kurių yra įsteigta veik kiekvienoje lietuvių gyvenamoje vietovėje. Susivienijimas, būdamas gausus nariais ir turėdamas kelių milijonų turtą, yra stipriausia lietuvių organizacija ir todėl visai pagrįstai dažnai jis yra vadinamas lietuvių respublika Amerikoje.

Dabar S L A ruošdamasis minėti savo veiklos 70 metų sukaktį yra paskelbęs naujų narių prirašymo vajų. Vajaus metu į Susivienijimą galima įstoti palengvintomis sąlygomis. Todėl, kalbant apie naujųjų ateivių įsijungimą į Amerikos lietuvių organizacinį gyvenimą, reikia neišleisti iš dėmesio Susivienijimo Lietuvių Amerikoje, kuris, be teikiamos gyvybės ir sveikatos apdraudos, rūpinasi lietuviškais ir visuomeniniais reikalais.

A. Sd.

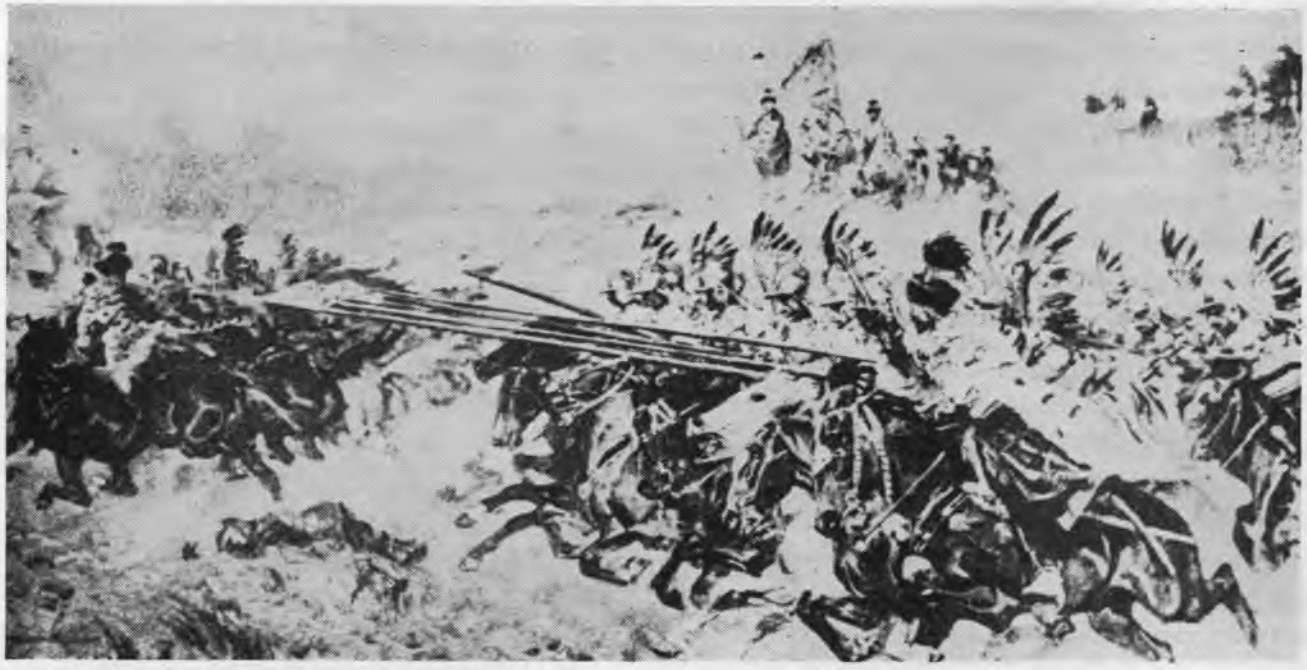

Katkaus gusarai atakuoja ties Kirchholmu — 1605 m. rugsėjo 27 d.

JONAS KAROLIS KATKEVIČIUS

IR LAIMĖJIMAS

TIES KIRCHHOLMU - SALASPILIU

350 METŲ SUKAKTIES PROGA

DR. V. SRUOGIENĖ

JONAS KAROLIS KATKEVIČIUS buvo garsaus Lietuvos senatoriaus Jono Jeronimo Katkevičiaus sūnus, gimęs 1569 m. Jis užaugo "išdidžiu ponu, kuris savo pavardę vien didžiomis raidėmis rašydavo". Staigaus būdo, nesuvaldomo temperamento, o kartu jautrios širdies, savo kareiviams rūpestingas, visad optimistiškai nusiteikęs ir pasižymįs gyvu jumoro pajautimu. Dar vaikystėje, žaisdamas su draugais karu, jis visada būdavo vadu. Mokėsi Vilniaus Akademijoje, pirmaudamas istorijos, matematikos ir iškalbingumo pamokose, laisvai naudojo lotynų kalbą, su pamėgimu skaitė Plutarcho ir kitų klasikų raštus. Pasakojama, kad būdamas dar jaunu studentu, jis pasveikino įvažiuojantį į mūsų sostinę valdovą — Steponą Batorą — puikia lotyniška oracija, už kurią jam padėkojęs, Didysis Lietuvos Kunigaikštis tarės:

— Šis jaunuolis toli nueis!

Jonas Karolis iš Vilniaus išsiųstas su broliu į užsienį, iki 1589 m. studijavo Ingolstadte, paskiau kurį laiką Italijoje, rengėsi dar vykti į Ispaniją, bet jau 1590 m. grįžo į Lietuvą. Čia jis savo Gudijos dvaruose ruošėsi kario amatui: piešė planus, kasė apkasus, surinkęs apylinkių ūkininkaičius, juos mankštino ir tt. Į karą prieš turkus jis išsiuntė ištisą korpusą, sudarytą iš jo paties apmokytų dvarų valstiečių.

Vedęs Sofiją Mieleckaitę, lenkų etmono ir Podolės vaivados dukterį, gražiai sugyveno — yra išlikę jo laiškai, rašyti tai "mylimai Zosytei, širdies patiekai" su nuoširdžiais pasipasakojimais apie kario nuotykius. Plataus mosto ponas, ištikimas katalikybei, pamaldus bažnyčių steigėjas (Kretingoje, Skuode, Kražiuose ir kt.), švietimo skleidėjas, duosnus ir gailestingas betkuriam vargšui. Kai jis su žmona eidavo į bažnyčią, vienas tarnas nešdavo maišą pinigų paskui jį, kitas paskui ponią — elgetoms dalinti. Betgi jis labai nemėgo vienuolių. Savo sūnui jis dėstė:

"... Kareiviai bijojo savo vado kaip ugnies, bet pasitikėjo juo ir visada klausė, žavėdamiesi jo puikia statūra, turtinga apranga ir didybe. Katkevičius mėgo gražius arklius ir brangius šarvus, tad, kai raitas puikiu žirgu su etmono buože rankoje išjodavo prieš kariuomenę ir prabildavo, atrodė kaip dievas Marsas, pasiryžimas laimėti persiduodavo ir jo kariams... Didis vadas, dėl mažiausio nusikaltimo prasiveržiąs baisiu rūstumu, širdies gilumoje buvo jautrus ir gailestingas suvargusiems kareiviams... Visada davė gerą pavyzdį, kaip kęsti nepatogumus, šaltį ir alkį, kaip be poilsio dirbti, ir visad lygiomis su kareiviais kėlė karo sunkumus... karo lauke nepermaldaujamas, puldavo kaip uraganas, bet kaip laimėtojas maloningas, belaisvius globojo, prižiūrėdavo, kad priešo lavonai būtų padoriai laidojami... Priešo akivaizdoje šis ugnies ir parako vyras apsispręsdavo žaibo greitumu, vieną akimirką susivokdavo susidariusioje būklėje ir lyg įkvėptas čia pat sukurdavo kautynių planą... Ugnyje ir per puolimus prasiveržda vo jame liūtas, kur puldavo nepaprastu smarkumu, pasitikėdamas savimi ir užgriūdamas visa naikinančia jėga. Kautynes visad laimėdavo savo pašėlusiu greitumu, o apsvaigintam priešui neduodavo atsipeikėti. Tai buvo puikus vyras, su

Pralaimėjęs prieš Katkų švedijos Karolis IX, garsiojo karvedžio Gustavo Adolfo tėvas.

kuriuo nedaugelis vadų mūsų istorijoje galėtų susilyginti. Visada pasiruošęs didžiausiai aukai tėvynės labui, turėjo geležinę valią, buvo patvarus nelaimėje ir kuklus pasisekime".*)

1596 m. jis dalyvavo Lenkijos etmono Žolkievskio žygyje prieš sukilusius kazokus Ukrainoje. Tais pat metais jis — jau Žemaičių seniūnas, senatorius. 1600 m. jis vėl Ukrainoje, joja prieš valakus, grįžęs rengia karą prieš Radvilus Vilniuje ir pagaliau atsiduria Livonijoje, tada ginamoje nuo švedų. Ir šis vyras vienas išgelbėjo Lietuvą nuo švedų užpuolimo. Su nedidele kariuomene, jo paties lėšomis apmokama, jis ėmė rodyti stačiai stebūklus: 1603 m. pavasarį, sutvarkęs 4.000 vyrų, nužygiavo prie Tartų ir netikėtai puolė švedus toje tvirtovėje. Visad gerai informuotas apie priešo judėjimą, čia pat užklupo skubėjusius į pagalbą švedus, sumušė juos ir išblaškė. Tartu pasidavė. "Per tūkstantį kareivių, neskaitant šiaip gyventojų, išėjo už mūrų su suvyniotomis vėliavomis ir su muškietais po pažastimis". Kautynėse ties Talinu paguldė 1500 švedų, pats turėjęs labai mažus nuostolius. Ir taip ėjo toliau. Pradėjo sklisti legendos apie nenugalimą vadą, bet pagalbos nei iš karaliaus Žygimanto Vazos, nei iš seimo nebuvo. 1604 m. Katkevičius rašė Žygimantui Vazai į Varšuvą:

"Pažadi mums, Jūsų Karališkoji Didenybe, Kalėdų šventėms pinigų. Bus per vėlu! Dar prieš tai išmirsime badu. Ir dabar (kareiviai) valgo savo arklius. Pasislėpiau nuo jų, kad nereiktų žiūrėti į žmonių ašaras ir jų širdgėlą... Badas — visos netvarkos priežastis. Jūsų Karališkoji Didenybė pamiršai mus visai. Kareiviai traukiasi būriais ir tik skundžiasi manimi, kad juos į tą skurdą įvėliau. Eisiu į kurią nors tvirtovę ir ten verčiau žūsiu. Priešas ruošiasi, ir tikriausiai Livonija bus sunaikinta."*)

O tuo tarpu Sudermanijos kunigaikštis Karolis, 1604 m. vainikavęsis Švedijos karaliumi, samdėsi karius iš Vokietijos, Prancūzijos, Anglijos ir Olandijos, ginklavo švedus, suomius, ruošdamasis suvesti sąskaitas su savo konkurentu į Švedijos sostą Žygimantu Vaza, Lenkijos karaliumi ir Didžiuoju Lietuvos Kunigaikščiu. Katkevičius, vėl pasiskolinęs pinigų ar kur kokį karo grobį pagavęs, nedavė ramybės švedams, kurie vis vengė kautynių su baisiuoju karo vadu.

Kai etmonas buvo išsėmęs paskutines lėšas, 1605 m. rugpiūčio mėn. Karolio IX kariuomenė atplaukė prie Estijos ir Latvijos krantų. Generolas Mansfeldas išlaipino 4.000 vokiečių prie Rygos, Lindersonas — 5.000 prie Talino, o patsai Švedijos karalius su 5.000 švedų, škotų ir anglų — ties Pernava. Visos tos kariuomenės turėjo susijungti prie Rygos ir, ją paėmus, eiti į krašto gilumą. Katkevičius buvo tuo laiku prie Tartu su 2.000 raitelių ir 1.000 pėstininkų. Vėl jo kariuomenė badavo, arkliai krito, nes nualintoji apylinkė neturėjo pašaro. Etmonas iš nusiminimo stačiai siuto. Pagaliau karalius atsiuntė kiek pinigų — tai buvo išganymas! Švedų apgultoji Ryga tuo tarpu šaukėsi Katkevičiaus pagalbos, tad šis ten ir puolė. Pirmiausia jis norėjo *susiremti su* Lindersonu. Bet tas, sužinojęs Katkevičių artėjant, pasitraukė į girias ir, apsisaugojęs pakirstais medžiais, vengė kautynių. Švedų karalius sušaukė karo tarybą ir siūlė išsiųsti 8.000 kariuomenės, kad nuvytų lietuvius. Generolas Lindersonas, jau anksčiau patyręs Katkevičiaus kardą, tam projektui priešinosi sakydamas, kad dar permaža kariuomenės. Tada jis ir išsitarė:

— Greičiau matysime Dauguvą atgal plaukiančią, negu lietuvius ir jų vadą besitraukiančius iš karo lauko.

Pagaliau 1605 m. rugsėjo mėn. 7 d. iš ryto abi kariuomenės susitiko dešiniajame Dauguvos krante netoli Rygos, prie vietovės latviškai vadinamos Salaspiliu (Kirchholmu), kuri pastarojo karo metu pasidarė gerai mums žinoma dėl ten vokiečių įrengtos koncentracijos stovyklos, kalinusios mūsų karius. Ten buvo iškilioje vietoje dar 13 amž. pastatyta bažnytėlė — tvirtovė. Abi kariuomenės sustojo ant kalnelių, o juos skyrė didelis slėnys. Katkevičius sustatė savo mažą kariuomenę glaudžiomis gretomis, kad atrodytų dar mažesnė — tai buvo gudrus manevras priešui apgauti. Prieš 14.000 švedų, daugiausia pėstininkų, sustojo 3.400 lietuvių, dauguma raiteliai. Švedai neskubėjo pradėti kautynių. Jonas Karolis, norėdamas juos išsivilioti į slėnį, paleido pavienius riterius, kurie raiti, mojuodami kardais, anų laikų papročiu kvietė priešą į kovą. Išjojo priešais ir švedai, bet jiems iš karto nesisekė: krito vienas paskui kitą. Tuo tarpu saulė pakilo augštai, jau buvo vidudienis, o kautynės vis dar kaip reikiant neprasidėjo. Netikėtai Katkevičiui į pagalbą atskubėjo Kuršo kunigaikštis Ketleris (Lietuvos leninin-kas) su 300 raitelių, plaukte perplaukęs Dauguvą. Taip pat prie netolimo miško sužvilgėjo ginklai.

— Ateina jaunasis Kristupas Radvila! — skleidė džiūgią žinią Katkevičius. Bet tai buvo sąmoninga apgavystė kariuomenės nuotaikai pakelti, nes iš tikrųjų iš miško slinko tik kariuomenės tarnai, kitur buvo net iškamšos pastatytos, kad daugiau atrodytų karių.

Sakoma, kad prieš kautynes etmonas savo kariuomenę gerai pavaišinęs degtine...

Katkevičius stengėsi švedus priversti nusileisti nuo kalnelio į lygumą. Jis vėl griebėsi manevro: liepė pavieniui besikaunantiems riteriam staiga su riksmu bėgti atgal. Tai padėjo.

— Ar aš nesakiau, kad lietuviai bėgs? — sušuko švedų karalius ir liepė kariuomenei pulti. Prasidėjo baisios kautynės. Sutrimitavo trimitai, sudundėjo katilai — būgnai, pakilo laukinis riksmas, ir Katkevičius užgriuvo švedus tokiu smarkumu, kad tie sumišo... kovėsi ir krito, kėlėsi ir bėgo... Raiteliai, pėstininkai, savi, svetimi — viskas susimaišė.

"Pašoko, kaip vienas vyras, lietuviai ir gudai valstiečiai, puolė su kirviais rankose į sumišusių švedų eiles, apsupo bažnyčią su šventorium, kur gynėsi dalis pėstininkų, šaudydami iš muškietų, paėmė šventoriaus mūrus, įsiveržė į bažnyčią, lavonais užklojo lauką.*)

Betgi švedai dar turėjo atsargų. Lietuvos kariuomenės vadai, Tomas Dambrava ir Petras Sapiega (kanclerio Leono pusbrolis) kapojo kardais į kairę ir į dešinę, bet švedai dar buvo stipresni.

Tada Katkevičius pats puolė į kautynių sūkurį, šaukė plūsdamasis, ragino karius laikytis, nepasiduoti. Lietuviai kaip uraganas smogė švedus ir šie ėmė bėgti Rygos keliu. Žuvo generolas Lindersonas, Karolio IX žentas Liuneburgo kunigaikštis ir daug žymių švedų. Patsai karalius Karolis, be skrybėlės, su mažu būriu raitelių leidosi zovada iš kautynių lauko. Lietuviai jį prisivijo. Karaliui krito arklys. Tada Livonijos didikas, pavarde Vrede, atidavė savo arklį — karalius išsigelbėjo, bet kilnųjį riterį įniršę mūsų kariai kardais už-

Žygimanto Vazos laikų Lietuvos-Lenkijos riteriai.

kapojo. Karolis pasiekė laivą ir su didžiausia gėda nuplaukė į Švediją.

Iš 14.000 švedų 9.000 gulėjo negyvi kautynių lauke. Visos jų atsargos, 60 vėliavų, vienuolika patrankų, Karolio IX brangenybės, keli šimtai belaisvių teko Lietuvos karo vadui. Visa švedų armija buvo sunaikinta.

Laimėjimas buvo toks didelis, kad tuo vienu smūgiu visa Livonija buvo nuo priešo išvaduota. Katkevičius įvažiavo į Rygą ir kukliai parašė Žygimantui Vazai:

"Žmonių Jūsų Karališkosios Didenybės žuvo vos 100, daug sužeistų, daug arklių krito. Tai didelis nuostolis mažai Jūsų Didenybės kariuomenei, betgi nežymus, lyginant su tuo, ko neteko priešas."**)

Garsas apie laimėjimą greit pasklido ne tik po Lietuvą ir Lenkiją, bet ir po visą Europą ir dar toliau. Katkevičių sveikino vokiečių imperatorius Rudolfas, Persijos šachas, Anglijos karalius Jokubas I (James) atsiuntė jam dovanų ir užtikrino savo bičiulystę. Popiežius suteikė palaiminimą, o turkų sultonas liepė Katkevičiaus portretą pakabinti savo rūmuose... Žygimantas jam atsidėkojo Didžiojo Lietuvos etmono buože.

Livonija liko Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos valdžioje. (B. d.)

---

*) A. Sliwinski, J. K. Chodkiewicz.

**) T. Korzon, Dzieje wojen i wojskowosci.

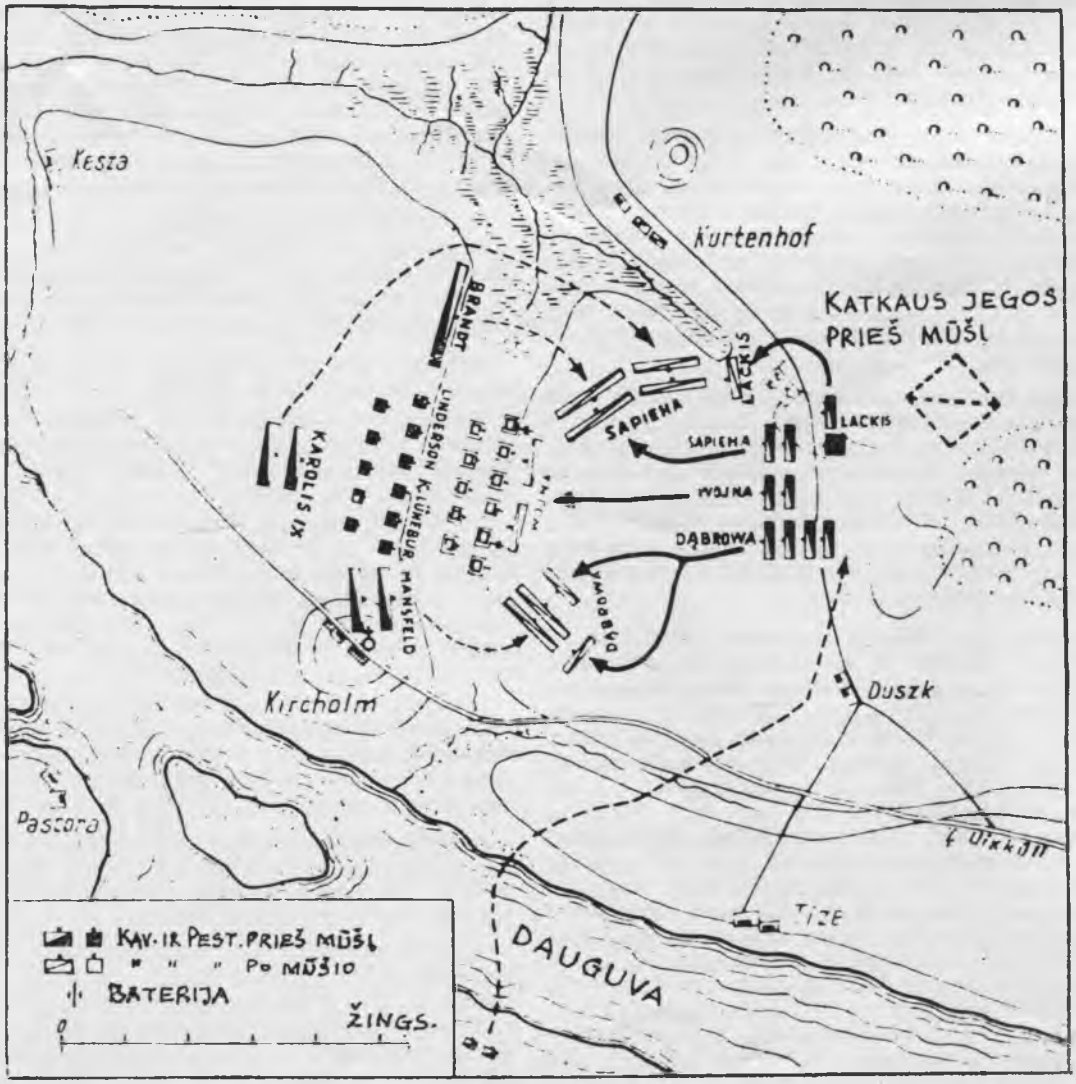

KIRCHHOLMO - SALASPILIO MŪŠIO SCHEMA

ARTILERIJA ANTROJO PASAULINIO KARO METU

PLK. O. URBONAS

Antrojo pasaulinio karo pradžioje visuose pranešimuose dominavo žinios apie aviaciją ir šarvuočius. Pėstininkai ir artilerija, žinoma, kaip ir anksčiau kautynėse vaidino savo vaidmenį, bet apie juos mažiau buvo rašyta ir kalbėta, nes aviacija ir šarvuočiai kreipė į save viso pasaulio žmonių dėmesį. Karui einant toliau, vis dažniau teko įsitikinti, kad pėstininkai ir artilerija toli gražu savo senosios reikšmės nėra nustoję. Kai artilerija, tai jos dominuojantis vaidmuo pasireiškė vėlesnėje karo fazėje, būtent 1942—1945.

Jokios kautynės nebuvo pradėtos, ir tuo labiau laimėtos, be tam tikros jėgų koncentracijos, kuri dažniausia pasireiškė ugnies koncentracijos formoje. Kadangi artilerija yra ugnies koncentracijos ginklas, tad jos sprendžiamasis vaidmuo kautynių lauke pasireiškė vis ryškiau ir ryškiau.

Jungtinių Valstybių generolas J. A. Crane po karo pareiškė, kad "artilerija sudaro smūgio jėgą puolime ir stuburkaulį gynime", kas, jo nuomone, ir buvo svarbiausia visose kautynėse Afrikoje ir Europoje. Kitas vyresnis generolas pareiškė, kad demokratinių valstybių kariuomenė iš viso nepajėgia pulti, jei priešo pasipriešinimas nėra artilerijos ugnimi palaužtas. Kaip pavyzdį jis paduoda veikimą dem. kariuomenių Italijoje, kur artilerija buvo priversta laikas nuo laiko duoti keletą šūvių, nežiūrint visiško pasipriešinimo nebuvimo, vien tik tam, kad parodytų pėstininkams, kad artilerija juos lydi.

Sovietai inspiruoti dideliais laimėjimais 1943—1945 metais, kurių dauguma buvo iškovota su artilerijos parama, įsivyravo posakis: "artilerija yra karo dievaitė".

ORGANIZACIJA

Jau karo pradžioje artilerija sudarydavo gan stambius vienetus kariaujančių šalių armijose. Visuose kraštuose ji buvo padalinta į divizijos, korpo ir armijos artileriją.

Bendrais bruožais divizijos artilerija atrodė šitaip:

Sovietų armijoje divizijos artilerija buvo sudaryta iš artilerijos pulkų; mišrių 7,6-cm. lengvų patrankų, 12,2-cm. gaubicų grupių ir 15-cm. gaubicų grupių. Karo metu 15-cm. gaubicų grupės tapo priskirtos prie korpo artilerijos, kad galima būtų lengviau ugnies koncentraciją pasiekti. Tolimesnėje karo eigoje, pabūklų tiekimui didėjant, divizijos artilerija buvo padidinta ir karo pabaigoje divizijos artilerija susidėjo iš 3 grupių 7,6-cm. lengvų patranku ir vienos grupės 12,2-cm. gaubicų.

Sovietai, išskyrus japonus, vienintėlis kraštas, kuris turi 7,6-cm. kalibrą, kaip pagrindinį divizijos artilerijos pabūklą. Gal tas priklausė nuo susisiekimo sunkumo, nes žiemos metu susisiekimą sunkina gilus sniegas, o pavasarį ir rudenį blogi keliai.

Vokietijoje per visą karą divizijos artilerija buvo sudaryta iš: 3 grupių 10,5-cm. gaubicų ir vienos grupės 15-cm. gaubicų. Ši organizacija, matyti, dar prieš karą buvo priimta. Dėl sunkiųjų pabūklų stokos 15-cm. gaubicos buvo dalinai pakeistos 10,5-cm. gaubicomis.

Anglijoje jau seniai buvo įvesta vienas bendras kalibras, būtent 8,7-cm. Divizijos artilerija, kuri sudarydavo visos artilerijos daugumą, susidėdavo iš 4—6 grupių.

USA paėmė vokiečių artilerijos organizacijos pavyzdį ir čia divizijos artileriją sudarė: 3 grupės 10,5-cm. gaubicų ir viena grupė 15-cm. gaubicų. Karui baigiantis divizijos artilerija buvo padidinta dar viena 15-cm. gaubicų grupe ir susidėjo iš 5 grupių.

Suomijoje divizijos artileriją sudarydavo 3—5 grupės 7,6-cm. patrankų ir 12,2-cm. gaubičių; viskas priklausė nuo esamų pabūklų ištekliaus.

Korpo ir armijos artilerija, priešingai divizijos artilerijai, neturėdavo pastovios organizacijos ir buvo sudaryta daugumoje kraštų iš savarankių grupių. Karo pradžioje korpo artilerija buvo žymiai silpnesnė negu divizijos artilerija; jos pakakdavo tik sustiprinimui kiekvienos pirmos linijos divizijų 1—3 grupėmis. Karo eigoje galima buvo pastebėti nuolatinį norą ir siekį padidinti korpo artileriją, bent tokiu grupių skaičiumi, kad ji prilygtų divizijos artilerijai. Visur atsirado specialūs artilerijos štabai, kurie perimdavo grupių vadovavimą (pulko ribose), kur kautynėse buvo užangažuotas didesnis grupių skaičius. Vokiečių ir Suomių armijose buvo dar specialūs divizijos, korpo ir armijos artilerijos vadai, kurie atsakydavo už artilerijos taktišką panaudojimą. Divizijos štabe artilerijos vadas buvo pulkininko, korpo ir armijos štabuose—generolo laipsniuose.

Ugnies koncentracijos reikalingumas kaip puolime, taip pat ir gynime, pareikalavo karo eigoje ne tik padidinti bendrą pabūklų skaičių, bet ir gausią korpo artileriją suvesti į didesnius vienetus. Pirmą bandymą šioje srityje padarė rusai, organizuodami artilerijos brigadas, vėliau divizijas. Šios organizacijos reikalinguma jie aiškino tuo, kad artilerijos vienetų skaičius pasidarė žymiai didesnis, už atitinkamą pėstininkų vienetų skaičių.

1943 m. ir vokiečiai pradėjo formuoti artilerijos divizijas, bet dėl sunkiųjų kalibrų pabūklų stokos, jie savo sumanymą pilnai įvykdyti negalėjo ir artilerijos divizijos vėl buvo išformuotos. Vokiečių artilerijos divizija turėjo atrodyti štai kaip: (Brž. No. 1).

Visa šios divizijos milžiniška ugnis galėjo būti centralizuota ir vadovaujama iš tanko. Ši organizacija davė galimybę stipriausią ugnį nukreipti į bet kokį tašką kautynių lauke ir užtektinai greit tą ugnį perkelti į kitą taikinį.

Moderninis vokiečių 17-cm. pabūklas su šaudymo toliu arti 30 k'm. buvo numatytas kaip pagrindinis pabūklas kovai su priešo artilerija ir apšaudymui susisiekimo kelių.

Po karo ir USA iškėlė mintį artilerijos divizijų formavimo. Buvo numatyta formuoti vieną artilerijos diviziją kiekvienam korpui ir kiekvienai armijai. Divizijos artileriją turėjo sudaryti 5 grupės, kurių baterijos turėtų po 6 pabūklus. Artilerijos divizija turėtų susidėti iš 4 pulkų, iš viso 13 grupių: 15-cm. pabūklų, 15-cm. gaubicų, 21-cm. pabūklų ir 24-cm. gaubicų.

Kad sudarytume sau aiškų vaizdą, kokia reikšmė visuose kraštuose yra artilerijos, tenka paimti santykį tarp pabūklų ir pėstininkų batalionų. Kariaujančiųjų

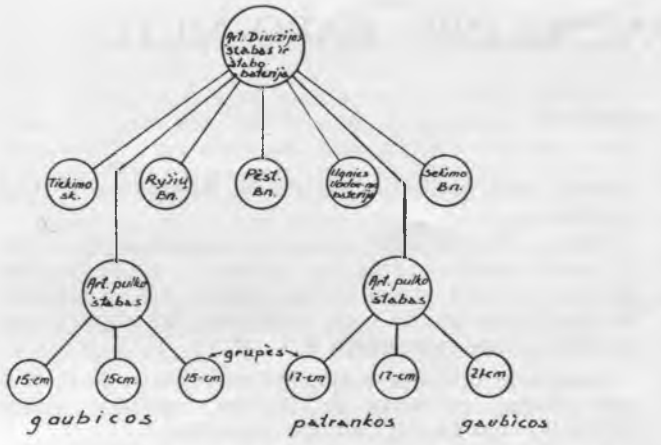

Pastaba: Dėl sunkiųjų pabūklų stokos karo metu, 15-cm gaubicos buvo pakeistos 10,5-cm. gaubicomis. Baterijoje - 6 pabūklai.

Brž. No l.

kraštų kariuomenėse šis santykis buvo tarp 8 ir 18. Mažesni skaičiai taikomi mažoms, didesni — didžiosioms valstybėms. Paėmus didesnį skaičių mes gausim santykį, kad vienam pėstininkų batalionui atatinka 1,5 artilerijos grupės arba viena grupė iš 18 pabūklų.

Net Suomija, maža valstybė su nedideliu gyventojų skaičiumi, turinti mažus ekonominius resursus, 1944 metais turėjo savo kariuomenėje daug artilerijos.

Artilerijos motorizacija buvo pravesta antrojo pasaulinio karo metu visur, kaip dėl lengvosios taip ir dėl sunkiosios artilerijos. Šios motorizacijos dėka artilerija pasidarė tokia pat judri, kaip ir šarvuočiai. Šis judrumas pasiektas vartojant traktorius, arba motorizuotus lafetus. Centralinėje ir Vakarų Europoje, Afrikos tyruose, tokia motorizuota artilerija atatiko visus reikalavimus. Kitaip buvo Rusijoje ir Suomijoje, kur ilga su daug sniego žiema, pelkės ir dumblini keliai rudenį ir pavasarį sudarė gan sunkiai nugalimas kliūtis. Delto šiuose kraštuose išliko tam tikras skaičius arkliais kinkomų baterijų, kas suomių įsitikinimu yra būtinai reikalinga. Vokietijoje irgi dalis artilerijos buvo arkliais kinkoma, bet galimas dalykas, kad tai buvo motorų ir degamosios medžiagos trūkumo pasėka. Ilgas žygis Rusijos gilumon aiškiai parodė, kad giliame sniege arba labai blogu keliu sunkieji motorai visai nepaeina.

TAKTIKA

Tarp daugelio Antrojo Pasaulinio karo kautynių galima parinkti visą eilę tokių, kur artilerija suvaidino sprendžiamą vaidmenį. Jau pirmuose karo metuose teko įsitikinti, kad nežiūrint aviacijos ir šarvuočių, turėti pasisekimą puolant arba ginantis be tinkamos artilerijos paramos yra be galo sunku. Mūsų sąlygomis daugiausia tinkančioje Suomijoje, mes galime parinkti visą eilę pavyzdžių. Žiemos karo metu Suomija įsitikino, kad sunku turėti pasisekimą puolant arba ginantis be arba su silpna artilerija. Suomių silpnumas pasireiškė daugiausia tuo, kad jie buvo visiškai bejėgiai kovoti su rusų artilerija. 1941 metais Suomija artilerijos atžvilgiu buvo žymiai geriau ginkluota pabūklų skaičiumi ir pabūklų kalibrais. 1941—1942 metais suomiai visuomet sukoncentruodavo savo puolimo krypty stiprią artileriją, neretai iki 14 grupių vienos divizijos puolimo bare. Ten, kur jie nesugebėdavo taip sukoncentruoti savo artilerijos, pasisekimo nebuvo (pav. puolimas 1941 metais Salla kryptimi).

Karui einant toliau, pradėta vis daugiau ir daugiau masuoti artileriją. Pirmas masinis artilerijos pavartojimas buvo pravestas rusų Maskvos gynimo kautynėse 1941 metais rudeny. Pagal rusų davinius tik visos galimos artilerijos sutraukimas davė jiems galimybę vokiečių puolimą atremti. Po to rusai tokį masinį artilerijos užangažavimą vartojo vis dažniau, karo pabaigoje tai virto taisyklė. Prie Stalingrado jie išvystė artilerijos ugnį iš 5000 pabūklų savo svarbiausio smūgio kryptimi, kas sudarė artilerijos koncentraciją, maždaug 1 pabūklas kiekvienam 5 metrams fronto. Per visą rusų žygį pirmyn 1943, 1944 ir 1945 metais nebuvo pravesta nei viena stambesnė operacija, kur artilerijos koncentracija nesiektų 150—200 pabūklų vienam fronto kilometrui. Didesnių operacijų metu šita koncentracija siekdavo iki 500 pabūklų vienam fronto kilometrui, kaip pav. buvo Karelų sąsiauryje arba puolant Berlyną.

Vokiečių pusėje mes galime pastebėti priešingą vaizdą; jų artilerijos silpnumas nedavė jiems galimybės sėkmingai gintis. Vokiečių artilerija buvo bejėgė kovoti su rusų artilerija, dėl to ir visa eilė kautynių buvo pralaimėta dar prieš tai, kai rusai savo puolmą pradėdavo.

Savo labai plačius frontus vokiečiai neturėjo galimybės užpildyti. Tarpus tarp pasipriešinimo mazgų jie mėgindavo ginti viena artilerija, kuri buvo verčiama kilnotis net kautynių metu. Atsakomybė už fronto stabilizaciją vokiečiai vis daugiau ir daugiau uždėdavo artilerijai, kuriai tekdavo nešti iki 60—80% kautynių naštos, jei ši našta, bendrai, galima %% matuoti. Šis kariavimo būdas silpnindavo artileriją "en gros". Sukoncentruoti stiprią artilerijos ugnį sprendžiamuose punktuose vokiečiai negalėjo.

Suomių gynimo kautynėse artilerija suvaidino dideli vaidmenį. Po labai didelio spaudimo, kurį rusai išvystė 1944 metais, suomių pėstininkai buvo visiškai privargę, ir tik savo artilerijos dėka suomiai išvengė subyrėjimo, kuris jiems ypač grėsė kautynėse prie Vyborgo ir prie Ayrapaa.

Vakarų sąjungininkai padarė tinkamas išvadas. Afrikoje, Italijoje ir vėliau Prancūzijoje dauguma kautynių pasižymėjo didele artilerijos koncentracija. Tenka nurodyti, kad kautynėse ties El Alamein britai turėjo iki 360 pabūklų vienam puolimo kilometrui. Tunise 500 pabūklų vienam kilometrui, o kautynėse prie Cassino, pereinant Rhein'ą ar stabdant vokiečių puolimą Ardėnuose ši koncentracija buvo dar didesnė.

Iš šių kautynių galima įsitikinti, kokią vertę turi aviacijos gynimo pozicijų bombardavimas, jei mes šitą bombardavimą mėgintume lyginti su koncentruota artilerijos ugnimi. Vokiečių karininkų nuomonė, kad klasišką šiuo atžvilgiu pavyzdį duoda kautynės prie Cassino.

Artilerijos vadovavimo srityje pasireiškė 2 skirtingi metodai: decentralizuotas ir centralizuotas. Abu metodai tam tikrais atsitikimais yra pagrįsti, dažnai jie buvo kombinuojami. Suomijos žiemos karo metu daugiau buvo vartojamas pirmas — decentralizuotas artilerijos vadovavimo būdas, kur savarankios artilerijos grupės buvo duodamos tam tikram pėst. daliniui. Artilerijos pulko organizacijos visai nebuvo. Taktiškai, artilerijai vadovavo divizijų arba korpo art. vadai. 1941—1944 metų karo eigoje buvo vartojamas tas pats vadovavimo metodas, tik kai kada artilerijos grupės buvo suvedamos į stambesnius vienetus. Tą patį me-

todą vartojo ir amerikiečiai, kurie vieną 10,5-cm. gaubicų grupę visuomet priduodavo vienam pėstininkų pulkui, kas sudarydavo tam tikrą "combat team". Po karo vis dažniau tenka girdėti, kad tokia organizacija lengvai virsta šablonu ir neleidžia art. ugnį pilnumoje aplinkybėms pritaikyti.

Centralizuotas vadovavimas pasireiškė rusų kariuomenėje, kas galima paaiškinti art. vienetų dideliu skaičiumi. Bendrai reikia pasakyti, kad taktinis ir techninis (ugnies) centralizuotas vadovavimas yra neišvengiamas, jei kautynių bare atsiranda didesnis artilerijos vienetų skaičius. Masinis artilerijos panaudojimas be centralizuoto vadovavimo yra iš viso neįmanomas. Šiandien visos kariuomenės yra šiuo žvilgsniu vis škai vienodos nuomonės ir šis vadovavimas virto taisykle.

Per visą karą galima buvo pastebėti, kad ten, kur artilerija buvo negausi, ji veikė decentralizuotai; bet artilerijos vienetų skaičiui augant, jos vadovavimą paimdavo vienas vadas ir vienas štabas. Buvo atsitikimų, kur divizijos artilerija veikė savarankiomis grupėmis, o korpo artilerija veikė centralizuotai.

Artilerijos grupė, kaip taisyklė, sudarė art. ugnies vienetą, nors buvo atsitikimų, kad art. veikė atskiromis baterijomis.

Pats karakteringiausias bruožas, kuris karakterizuoja puolamas kautynes karo antroje pusėje, buvo milžiniška artilerijos ugnis. Žemiau duodama schema atvaizduoja rusų puolimo metodą, puolant įtvirtintą poziciją (priešas pasiruošęs gintis). Didžiausio kiekio art. sutraukimas leidžia išplėsti milžinišką art. ugnį. Paprastai rusai elgdavosi štai kaip: Visa sutelktos artilerijos ugnis buvo nukreipiama ne tik į gynimo pozicijos pirmą liniją, bet ir į antrą liniją, į sekimo ir vadovavimo punktus, susisiekimo kelius, ir t. t. Ugnies giluma paprastai būdavo 3—5 kilometrai, kartais siekdavo ir 8 kilometrų gilumą. Pirmos puolimo linijos lydimieji pabūklai dar sutirštindavo art. ugnį. Puolimo parengimas tęsėsi normaliai 2—3, tik kai kada iki 4 valandų. Kada prasidėdavo pats puolimas šarvuočiais ir pėstininkais, priešo gynimo pozicijoje buvo paliekama kaip ir plati "gatvė" be ugnies, bet stipria užtveriamąja ugnimi priešaky ir iš šonų saugojama nuo priešo kontr-puolimų. Kada puolimas pasiekdavo užtektną gilumą, tolimesnį puolimą paremdavo tolimo veikimo artilerija, ir pirmyn išstumta netarpinės paspirties artilerija, kuri dalinai jau pakeitė savo ugniavietes pirmyn. (Brž. No. 2).

Rusų 8 col. motorizuotas pabūklas II Pas. Karo metu

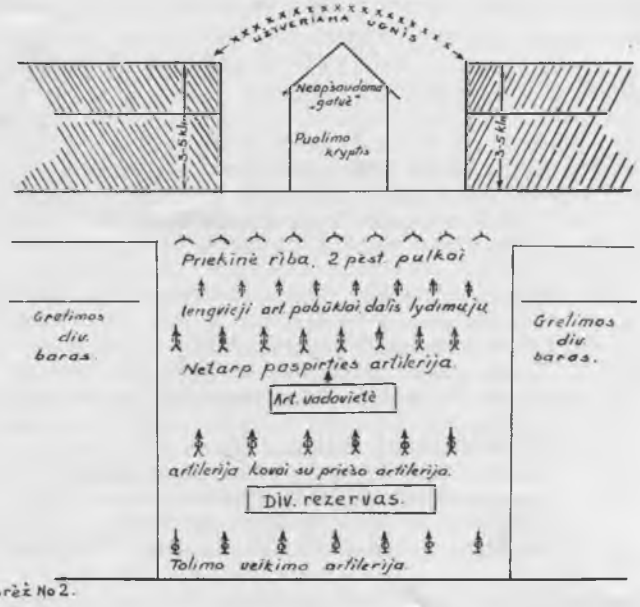

Brėž No 2.

Kiekvienas toks puolimas buvo rūpestingai ir, svarbiausia, slaptai parengiamas išnaudoti netikėtumo elementui. Art. užimdavo savo ugnies pozicijas paprastai nakčia, prieš puolimo dieną (Puolimas Karelų sąsauryje 9. VI. 1944). Prieš tai sudaromi municijos sandėliai, organizuojamas priešo sekimas, pozicijų įrengimas, maskavimas ir t. t. Toks paruošimas ugnies dideliam plotyje gali paslėpti nuo priešo puolimo kryptį, tačiau būdavo, kad po tokio pasiruošimo puolimas neįvykdavo, arba įvykdavo tik kitą dieną, kartais net gretimoje vietoje.

Pats puolimo momentas buvo gan įvairus. Paprastai puolimas prasidėdavo auštant, kai kada dar net su tamsa. Grynai nakties puolimus didesniame maste pravesdavo rusai ir amerikiečiai karo pabaigoje, kai kada ir su art. ugnies parama. Sunkumas pulti naktį su šarvuočiais sudarė tai, kad kai kada puolimas prasidėdavo tik antroje dienos pusėje, kad per kita nakti susitvarkytų užimtoje pozicijoje. Priešo priešpuolio rai'ties metu, ypač su šarvuočiais, vargiai galima laukti. Bet toks popietinis puolimas paprastai turėdavo tik suprėžtą tiksą.

Rusų parengiamoji art. ugnis jų didelių puolimų metu išvesdavo vokiečių pusėje kai kada iki 60% visų gynėjų iš rikiuotės. Ryšių tinklas būdavo smarkiai suardytas, vadovavimas labai apsunkintas arba visai negalimas. Turėdami silpnesnę artileriją vokiečiai priversti buvo griebtis ypatingų taktiškų priemonių, kad išvengtų bendros suirutės. Žemiau dedamoji schema vaizduoja tokį gynimą. Priešaky saugos pozicijoje buvo užimami tik atskiri atsparos lizdai, kurie ešelonavosi gilumon, bet aprūpinti sunk. ginklų ugnies priemonėmis, turėjo sudaryti pas priešą pagrindinės pozicijos įspūdį. Maždaug 3 km. gilumoje būdavo organizuojama pagrindinė pozicija, pagal galimybę ištisai, su būtina sąlyga turėti galimybę priešintis ir į užpakalį. Tolimesnių 3—5 klm. gilumoje organizuojama būdavo užpakalinė saugos pozicija — paprastai art. ugniavičių linijoje, kad prasiveržusį priešą galima būtų bent art. tiesioginiu šaudymu sustabdyti.

(Bus daugiau)

PASIMATYMAS

V. JONIKAS

Naktis, kaip visos partizanų naktys,
Kol gali širdys tarp savęs sušnekti.
Kažkur mergaitė ilgėjosi ir meldės,
Į jos duris keleivis pasibeldė:

Labutis! Sveikas! Tai, suvėlavęs!
O, laukiamasai sveteli, — tujen — — —
Tai, nujautimas nepamelavo!
Toksai sužliuręs rudens lietuje.
Iš kur šią naktį, tokią negražią?

Po tiekos laiko beatėjau čia.
Atleisk. Perdaug jau buvau užmiršęs.
Ilgai kovojom. O švino širšės — — —
Manrods, geluonį krūtinė jaučia.
Ei, daug purvyno krauju nudažėm — — —

Kas tau? Berneli, tu visas virpi,
Kaip debesėlis esi išblyškęs.
Ir tavo rankos tokios užtirpę,
Ir kraujo lašas šitai nutiško — — —
Tu atsigulki, aš tuoj aprišiu!

Jau nebereikia. Geriau, mieloji,
Vandens, kad lūpos atsigaivintų,
Kad įgalėčiau nakties tyloje,
Kaip tavo kasą, svajas atpinti,
Kadais kur buvo mudu surišę — — —

Geriau tau bus tuoj. Nurimk, brangusis,
Praeis tos kančios, tos kraujo upės — — —
Jaunystė mūsų vėl nebeskųsis,
Kaip pas altorių, šventai suklupus,
Tyrais žiedučiais žydės nusnigus.

Vėlu, nes laisvės ilgam kelyje
Svajonių laikas turėjo žūti, —
Ten baisiai lijo, ten plienu lijo
Ir kartūs dūmai į širdį pūtė, —
Jau prisirašė kareivio knygos — — —

Netark man šito, neliūski, mielas!
Tavęs ilgėjaus, taip kantriai laukiau.
Ir debesėliai iš tolo plaukia — — —
Pasižiūrėsiu, — dangus numėlęs,
Tik tu negrįžti iš didžio kelio.

Žinau ir gaila. Bet noris miego.
Tu, gal dainelę gali negraudžia?
Apie saulutę, lašantį sniegą — — —
Lai man malonų tai sapną audžia,
Kaip žemės kvapsnį žolytei keliant — — —

Gerai, — dabar jau mes būsim dviese,
Duok šen skruostuką dar pabučiuosiu.
Vaje, kaip dreba rasoj atvėsę,
Kaip tie žiedeliai laukuos plačiuose,
Baltų ramulių, naktužę gilią. — — —

Dainuok, mieloji. Aš pasiilgau.
Apie keleivį. Drugelį skaistų.
Kodėl akyse tau rasos žvilga?
Žvilgėti — keista. Užgesti — keista — — —
Sustingo šypsniu lūpos nutilę.

Kai mylima už draugo vėlę meldės,
Toli granatų smūgiai naktį skaldė.
Drebėjo žemė, kryžkelės, alėjos, —
Vieni jas puolė, o kiti gailėjo.

EKSKURSIJA Į JŪRĄ

TEODORAS PAPARTIS

Kiek prisimenu, tai buvo 1929 m. liepos mėn. pradžioje. Diena buvo šilta ir graži. Saulė kaitino ir pylė savo karštus spindulius į Klaipėdos miesto gatvių grindinį. Visas miestas saulės kaitroje duste duso. Karo laivas "Prezidentas Smetona" Dangės upėje nuo įkaitintų saulės spindulių taip pat šviežių dažų garais sunkiai kvėpavo. Buvo paprasta darbo diena. Laivo įgula dirbo kasdieninį darbą. Vieni tvarkė kajutės (jūrininkų gyvenamos patalpos) kiti dažė, treti valė, šveitė kuryklas ir mašinos skyrių. Taip, kad visa laivo įgula triūso, dirbo.

Suskamba laive esantis telefonas. Laivo budėtojas skuba prie jo. Pasigirdo budėtojo balsas: "Tamsta vade, prašo jus prie telefono". Laivo vadas ima telefono ragelį ir kalba. Baigus pasikalbėjimą, laivo vadas duoda įsakymą skubiai paruošti laivą išvykimui į jūrą ir papuošti jį tarptautinėmis signalinėmis vėliavomis. Po atlikto darbo laivo įgula turi persirengti švariais šventadieniniais drabužiais.

Išgirdus tokį laivo vado paliepimą, visa įgula susidomėjo ir pro šalį einantį laivo karininką jūreiviai užklausė: "Kas tai bus per šventė? Kas tai bus per iškilmės? Ar Prezidentas atvyksta laivą vizituoti? Ar kuris ministerių nori aplankyti laivą?" Laivo karininkas atsakė, kad berods reikės konservatorijos mokinių ekskursiją pavėžinti į jūrą. Sužinojus tai, jūreiviai nepaprastai apsidžiaugė, sakydami, kad nors vieną kartą metuose gražiųjų lyčių kojytės įžengs į laivą. Daugumoje jūreiviai buvo nevedę. Tad jie laukė ir dirbdami galvojo, kad čia bus puiki ir maloni proga susipažinti su ekskursantėmis. O susipažinus maloniai ir nuoširdžiai pasišnekučiuoti, arba, reikalui ištikus, būti jų nelaimės prieteliu. Daugelis jūreivių bedirbdami svajojo ir pynė savo mintyse planus, kaip ir kokiu būdu būtų geriau užmegsti su ekskursantėmis pažintį. O kiti taip toli savo mintyse buvo išsibėgėję, kad net galvojo apie sukūrimą šeimyninio gyvenimo.

Laivas paruoštas išvykimui į jūrą. Papuštas tarp-

tautinėmis signalinėmis vėliavomis ir pasiruošęs lyg kokiai nepaprastai valstybinei šventei. Laivo įgula taip pat pasipuošė baltom bliuzėm, baltom kepurėm ir kitais jūreivių uniformas puošiančiais priedais. Tik retkarčiais pro kuryklos langą ar duris iškiša kūrikas savo juodą paišiną veidą, lyg norėdamas sudrumsti laivo iškilmių nuotaiką.

Vaikšto jūreiviai po laivo dėnį, kalbasi, juokauja, o jų visų akys nukreiptos tiesiog į miesto pusę. Jie žiūri ir laukia atvykstančios ekskursijos. Štai pasirodė miesto gatvėje didelis jaunuomenės būrys. Jis buvo linksmai nusiteikęs ir artinosi prie laivo. Laivo budėtojas skubiai praneša laivo vadui apie atvykstančią ekskursiją. Laivo vadas mjr. A. Kaškelis, šluostydamas savo puikią barzdą, sutinka ekskursijos vadovą ir visus ekskursijos dalyvius paprašo į laivą. Čia ekskursantės ir ekskursantai bei jų mokytojai, ilgai nelaukę, išsiskirstė po visą laivą ir visas laivas pavirto lyg į gyvą jaunuomenės vulkaną, iš kurio veržėsi jaunystės lava. Netrukus tarp jūreivių ir ekskursijos dalyvių užsimezgė pokalbiai. Pokalbio metu ekskursantės ir ekskursantai jūreivių klausinėjo apie laivo greitį, dydį, įvairius įrengimus ir aparatus, kaip tai: greičio matavimo aparatą, kompasą ir kitus laive esančius dalykus. Jūreiviai, kiek jiems leido sąlygos ir žinių bagažas, ekskursijos dalyviams ir dalyvėms aiškino nuoširdžiai su šypsena lūpose. Už tai atsilygindamos mergaitės pažadėjo savo dainomis palinksminti jūreivius.

Daugelis iš mergaičių paprašė jūrininkų, kad pastarieji sutiktų leisti joms užsivilkti jūrininkų uniforma ir uniformoje nusifotografuoti. Jūrininkai tuo reikalu atsiklausė laivo vadą ir kada buvo gautas laivo vado sutikimas, tuomet mergaitės apsirengė jūrininkų uniforma ir fotografavosi. Laivo vadas, duodamas savo sutikimą, mergaitėms priminė, kad būdamos uniformuotos, turės atlikti ir jūrininkų pareigas, jeigu tektų pasigrumti su išdidžiomis jūrų bangomis. Mergaitės šypsodamos mielai sutiko.

Pasigirdo laivo vado komanda: "Atiduoti galus". Ekskursijos dalyviai klausosi ir žiūri kas čia bus toliau, nes jie tų žodžių prasmės nesuprato. Kiti juokaudami pasakė, kad laivo vadas lietuviškai pasakė, bet, tur būt, iš kinų leksikono. Po to suskamba ant komandos tiltelio telegrafo rankėnos ir laivas atbulas iš Dangės upės pradeda trauktis ant srovės, o vėliau pasisuka ir paima kryptį jūros link.

Netrukus laivas "Prezidentas Smetona" praplaukė molo vartus ir išėjo į atvirą jūrą. Ant komandos tiltelio pasigirdo pirmoji ekskursančių daina: "Baltos burės plazda, bangos duokit laivui kelią".... Vėliau pasigirdo ir daugiau dainų. Tikrai dainos buvo labai gražiai dainuojamos ir maloniai nuteikdavo jūreivius. Netrukus visas laivas pavirto lyg į vieną didelį chorą, kurį jūra pati diriguoja. Oras buvo šiltas ir be vėjo. Ekskursijos dalyviai negalėjo atsidžiaugti jūros malonumu.

Pavažiavę valandą kitą į jūrą gilyn, dainininkų ir dainininkių eilės pradėjo retėti. Netrukus kai kurios ekskursantės ir ekskursantai pradėjo dainuoti iš kitų gaidų ir iš kitų operų. Stipresnieji ekskursijos dalyviai juokėsi iš silpnesnių, sakydami: "Tai ką, iš ožio plėšimo operos dainuoji". Nuolatos stipresniųjų skaičius mažėjo. Žiūrėk ekskursijos dalyvis jau bėga prie laivo borto, šaukdamas: "Duokit kelią!.." Rodos, nebuvo ir nuo ko. Tačiau nepratusiam, kad ir mirštančios bangos, bet savo padaro.

Mūsų laivas "Prezidentas Smetona" jau nebuvo panašus į jaunyste trykštantį vulkaną, bet greičiau prilygo prie ligoninės, nes buvo girdėtis tai viename, tai kitame laivo kampe įvairių vaitojimų. O taip pat buvo paleista ir jūros adresu daug nedėkingų žodžių. Iš daugelio laivo vietų pasigirdo sergančiųjų liūdni balsai: "Pone Kapitone, sukite laivą atgal į uostą."

Išbuvus laivui ketvertą ar penketą valandų jūroje, laimingai grįžo į uostą. Jis grįžo, bet jau nebe toks, kaip išplaukė. Išplaukė su dainomis ir džiaugsmu, o sugrįžo tylus ir nuliūdęs. Anksčiau ekskursijo dalyviai su entuziazmu žiūrėjo į jūrą, kuri juos taip traukė ir viliojo. O dabar pilni neapykantos ir piktų žodžių jūrai. Grįžę iš jūros, ekskursijos dalyviai greit atsigavo ir netrukus atsisveikinę su jūreiviais išlipo į krantą.

Po ekskursijos išvykimo ilgą laiką laivą "Prezidentas Smetona" lankė ekskursančiu margi laiškeliai, bet jūreivių svajonės sukurti su ekskursantėmis šeimyninį gyvenimą neišsipildė.

KARIO BIČIULIŲ DIDŽIULIS PIKNIKAS

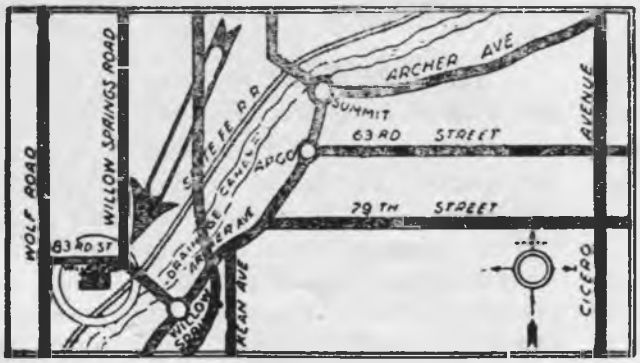

Įvyks WILLOW SPRINGS,

WEST PICNIC GROVE, ILL.

GEGUŽĖS 29 DIENĄ

— Rengia: —

L. S. RAMOVĖS CHICAGOS SKYRIUS

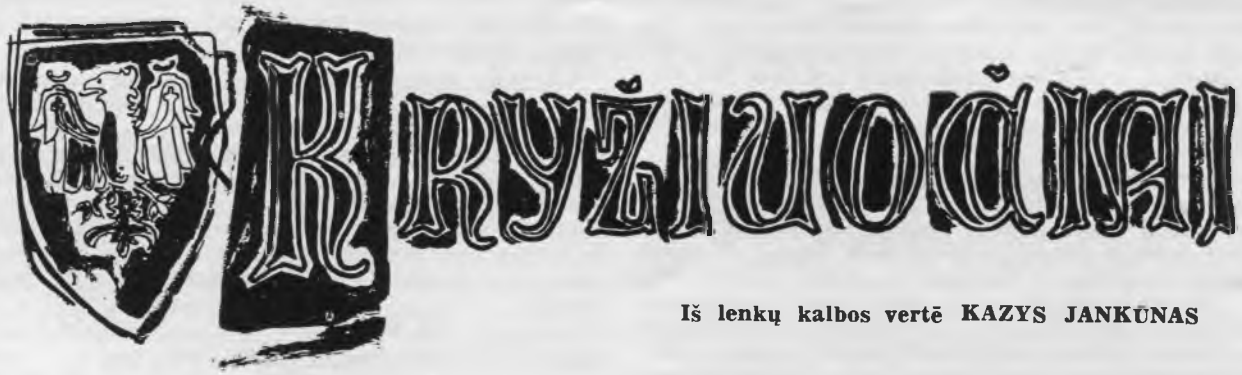

Iš lenkų kalbos vertė **KAZYS JANKŪNAS**

HENRIKAS SIENKIEVIČIUS

SANTRAUKA iš praėjusių numerių:

Tynece Laukinio Buliaus smuklėje, Mackai iš Bogdanieco su savo brolvaikiu Zbyška ten sustojusiems pakeliui į Krokuvą, teko susitikti Kęstučio dukrą kunigaikštienę Oną Danutę, Mozūrijos kunigaikščio Jonušo žmoną su jos dvariškiais. Jų tarpe Zbyškai iš karto patiko jaunoji Danutė, kuri kunigaikštienei skambino kanklėmis ir dainavo.

Jai bedainuojant, suolas, ant kurio ji buvo pasilipusi, staiga pasviro ir, jei ne Zbyška, kuris ją pagavo, ji būtų nukritusi. Kunigaikštienei patiko toks žvalus jaunuolis ir, matydama Danutės susižavėjimą juo, ji prisaikdino jį jos riteriu. Ta pat proga Zbyška prisiekė atkeršyti kryžiuočiams už Danutės motinos mirtį.

Macka, kuris svajojo atstatyti savo sugriautą tėviškę Bogdaniecą, įkalbinėjo Zbyšką vykti į Vytauto ruošiamą žygį prieš totorius: "Pasižymėsi, būsi apdovanotas. O tarp kitko, Dievui laimint, ir belaisvių gali prisirinkti be skaičiaus. Totorių pilna, kaip skruzdžių žemėje. Laimėjimo atveju, kiekvienam teks po šešiasdešimt belaisvių."

Ir čia Macka, būdamas godus žemei ir darbo įėgai, pradėjo svajoti:

-o-

— Dieve mano! Parsivarai kokį penkiasdešimt vyrų ir įkurdini Bogdaniece. Išdirbtume ir dirvonuojančios žemės plotą ir praturtėtume abu. O tu žinok, kad niekur tiek belaisvių neprisirinksi, kiek tenai!

Bet Zbyška tik galvą papurtė.

— Taip, taip. Arklinių žmonių parsigabensiu. Kurie tik arkline dvėseliena minta ir žemės dirbti nemoka! Kam jie reikalingi Bogdaniece? O be to aš prisiekiau tris vokiškas plunksnas nuo šalmų nurauti. Ne gi pas totorius aš jas gausiu?

— Prisiekei, nes kvailas esi, bet tokia ten ir priesaika.

— O mano riteriška garbė? Kaip su ja?

— O kas atsitiko Ringailei?

— Ringailė savo vyrą nunuodijo, ir atsiskyrėlis mane atleido nuo priesaikos.

— Tynece vienuolyno viršininkas ir nuo šitos priesaikos tave atleis. Vienuolyno viršininkas geresnis už kažkokį atsiskyrėlį, kuris buvo daugiau panašus į plėšiką.

— Aš nenoriu.

— Macka sustojo ir, pastebimai supykęs, paklausė?

— Na, tai kaip dabar bus?

— Žygiuok pats su Vytautu, nes aš nevyksiu.

— Tu, riterio tarne! O kas karalienei nusilenks?.. ir ar tau mano senų kaulų negaila?

— Su savo kaulais medžius dar gali versti. O nors man jūsų ir labai gaila, bet pas Vytautą nenoriu.

— Tai ką darysi? Sakalininku ar gal dainininku mozūrų dvare pasiliksi?

— O gal bloga būti sakalininku? Norite mieliau bambėti, kaip manęs paklausyti, tai bambėkite.

— Tai kur gi vyksi? Bogdaniecas tau vieni niekai. Nagais žemę arsi? Be darbininkų?

— Netiesa! Labai mielai kalbate apie totorius. Ar nežinote, ką rusinai pasakoja? Totorių, sako, tiek terasi, kiek jų žuvusių laukuose guli. O belaisvio niekas nepaima, nes totorio stepėje niekas pavyti negali. Kaip jį paimsiu? Ar tais sunkiais eržilais, kuriuos Vokietijoje laimėjome, pavysiu? O kokį grobį aš ten gausiu? Nuskurusius kailinius ir daugiau nieko. O, sakote, turtuolis į Bogdaniecą grįšiu!

Macka nutilo, nes Zbyškos žodžiuose daug buvo tiesos. Ir tik po valandėlės pridūrė:

— Bet kunigaikštis Vytautas tave apdovanotų.

— Žinote: vienam jis duoda perdaug, o kitam — nieko.

— Tai sakyk, kur pagaliau vyksi?

— Pas Jurandą iš Spychovos.

Macka, nesitverdamas pykčiu, pasitaisė diržą ir tarė:

— Kas tavo akis apdūmė?

— Klausykite, — ramiai atsakė Zbyška. — Kalbėjau su Mikalojumi iš Ilgamiškio, kuris pasakojo, kad Jurandas kerštu prieš vokiečius už žmoną dega. Eisiu ir padėsiu jam. Pirmiausia, jūs pats sakėte, kad su vokiečiais susitikti aš nebijau, nes ir juos pačius ir būdus, kaip su jais kovoti, žinau. O paskui — aš ten greičiau ir povo plunksnas laimėsiu. O trečia, žinote, kad povo plunksnas ne bet koks riterio tarnas dėvi ant šalmo, todėl, jei ponas Dievas leis man įsigyti povo plunksnas, tai ir grobio gausiu. O pagaliau — vokietis belaisvis, tai ne totorius. Tokį ir miške gali įkurdinti — pasigailėk manęs, Dieve.

— Tai ką, vaike, ar proto netekai? Juk dabar nėra karo, ir vienas Dievas težino, kada bus?

— Ir paikumas gi jūsų! Padarė lokys taiką su bitininkais: ir avilių neliečia ir medaus nevalgo! Cha, cha! Ar gi jums naujiena, kad, didelei kariuomenei nekariaujant ir karaliui su ordino magistru antspaudus pergamente prispaudus, pasienyje visuomet bus tam tikrų nesutikimų? Pavyzdžiui, pagrobia kas kieno nors bandą, tai už kiekvieną karvę po keletą kaimų sudegina ir pilis apgula. O vyrų ir merginų grobimas? o pirklių apiplėšimas kelyje? Atsiminkite senesniuosius laikus, apie kuriuos jūs man pats pasakojote. Ar buvo bloga tam nalenčiui, kuris sulaikė keturiasdešimt vyrų, vykstančių pas kryžiuočius? Padėjo juos į rūsį ir tol nepaleido, kol magistras atsiuntė jam pilną vežimą pinigų. Ir Jurandas numato panašiai elgtis, nes pasienyje darbo netrūksta.

Valandėlę ėjo tylėdami. Tuo metu visai prašvito, ir skaistūs saulės spinduliai nušvietė uolas, ant kurių stovėjo vienuolynas.

— Dievas gali bet kur laimę suteikti, — tarė patenkintu balsu Macka, prašyk maldauk, kad jis tau padėtų.

— Žinoma, viskas yra Jo valioje.

— Tik neužmiršk Bogdanieco, nes tu manęs neįtikinsi, kad ne dėl Bogdanieco, bet dėl kažkokio plepalo pas Jurandą į pasienį nutarei vykti.

— Nekalbėkite taip, nes supyksiu. Su džiaugsmu į ją žvelgiu ir to nesiginu. O taip pat ir prisiekiau jai ne taip, kaip Ringailei. Matėte kur nors gražesnę už ją?

— Kas man jos grožis? Vesk ją, kai užaugs, jei ji garbingo bajoro dukra.

Ir Zbyškos veidas nušvito jaunatvišku ir gražiu juoku.

— Gali ir taip įvykti. Jokios kitos damos, jokios kitos žmonos! Kai jūsų kaulai susens, galėsite lepinti mano ir josios vaikus.

Tai išgirdęs nusijuokė pagaliau ir Macka patenkintu juoku.

— Valio, valio! Tebūna jų tiek, kiek aguonos grūdų. Senatvėje paguodą, o po mirties išganymą suteik mums, Jėzau.

III

Kunigaikštienė Danutė, Macka ir Zbyška jau anksčiau yra buvę Tynece, bet daugelis dvariškių jį matė tik pirmą kartą, todėl dabar dairėsi, stebėdami didingą vienuolyną, jo dantytus mūrus, bėgančius išilgai uolų, pastatus, lyg prikibusius uolų atšlaitėse ir tam tikrais atstumais mūruose įrengtas kovavietes, dideles ir žvilgančias auksu nuo patekančios saulės. Iš šitų mūrų, pastatų ir trobėsių, skirtų įvairiems vienuolyno reikalams, iš daržų, išsimėčiusių uolų pašlaitėse, ir iš rūpestingai išdirbtų laukų pirmu žvilgsniu galima buvo pastebėti iš senovės čia sukauptus turtus, prie kurių vargingos Mozūrijos gyventojų akys nebuvo įpratusios ir tas vertė juos dabar visu tuo stebėtis. Teisybė, kad ir kitose krašto vietose, kaip Lubuše prie Oderio, Polocke, Didžiojoje Lenkijoje ir kitur galima buvo rasti senų ir didingų benediktinų vienuolynų, tačiau nevienas jų negalėjo prilygti Tyneco vienuolynui, kurio nuosavybės buvo didesnės už nevienos atskiros kunigaikštystės ir kurio pajamos galėjo sukelti net ir pačių karalių pavydą.

Dvariškių stebėjimasis vis didėjo, o kai kurie jų net nebegalėjo tikėti tuo, ką mato. Tuo tarpu kunigaikštienė, norėdama sutrumpinti kelią ir nustebinti savo palydoves, pradėjo prašyti vieną vienuolių papasakoti seną ir baisų padavimą apie Valgirį Žavingąjį, kuris jai buvo pasakotas, nors tik stambiais bruožais, Krokuvoje.

Tai išgirdusios palydovės susispietė ratu apie kunigaikštienę ir ėjo palengva į kalną. Ankstyvosios saulės spindulių nušviestos jos visos dabar atrodė kaip keliaujančios gėlės.

— Tegu apie Valgirį papasakoja brolis Hidulfas, kuriam jis vieną naktį pasirodė, — tarė vie-

nas vienuolių, žiūrėdamas į antrąjį žmogų jau pagyvenusio amžiaus, kuris ėjo kiek sulinkęs šalia Mikalojaus iš Ilgamiškio.

— Juk matėte jį savomis akimis, dievobaimingas tėve? — paklausė kunigaikštienė.

— Mačiau, — lyg iš sapno prabudęs atsakė vienuolis, — nes tam tikrais laikotarpiais Dievo sprendimu leidžiama jam apleisti pragaro tamsybes ir pasirodyti pasauliui.

— Kada tai įvyksta?

Vienuolis pažvelgė į kitus du ir nutilo, nes sklido padavimas, kad Valgirio siela pasirodo tada, kada vienuolyne papročiai pradeda gesti ir kada vienuoliai pradeda dažniau, kaip jiems tinka, galvoti apie gyvenimo džiaugsmus ir turtus.

Šito niekas nenorėjo garsiai patvirtinti, tačiau buvo kalbama, kad jo pasirodymas pranašaująs ar karą ar šiaip kokią nelaimę, dėlto brolis Hidulfas tik po valandėlės tylos tarė:

— Jo pasirodymas nelemia nieko gera.

— Nenorėčiau ir aš jo matyti, — darydama Kryžiaus ženklą tarė kunigaikštienė, — bet kodėl jis turi būti pragare, nes, kaip aš girdėjau, jis tik peržiauriai keršijo už jam padarytą skriaudą?

— Nors ir visą gyvenimą jis buvo labai doras, — šiurkščiai atsakė vienuolis, — bet vis tiek būtų pasmerktas buvęs, nes gyveno pagoniškais laikais ir šventuoju krikštu nebuvo nuplautas nuo gimtosios nuodėmės.

Tuos žodžius išgirdusi, kunigaikštienė skausmingai sutraukė antakius, nes jai atėjo į galvą, kad ir jos garbingas tėvas, kurį ji visa širdimi mylėjo, mirė taip pat pagoniškose klaidose ir dabar turėjo degti per visus amžius.

Ir brolis Hidulfas pradėjo pasakoti.

— Klausome, — tarė po valandėlės tylos.

Pagonių laikais gyveno galingas kunigaikštis, kuris dėl didelio grožio buvo vadinamas Valgiriu Žavinguoju. Visas kraštas, kurį tik akimi galėjai apimti, jam priklausė. Į žygius greta pėsčiųjų kariuomenės vesdavosi šimtinę strėlininkų, nes visi bajorai į vakarus iki Opolės ir į rytus iki Sandomiriaus buvo jo vasalai. Jo bandų niekas ir suskaityti negalėjo, o Tynece jis turėjo bokštą, pripiltą pinigų, kaip dabar kryžiuočiai Malburge.

— Žinau, turi! — pertraukė kunigaikštienė.

— Ir buvo kaip milžinas, — pasakojo toliau vienuolis, — ąžuolus su šaknimis išraudavęs. Grožiu, kankliavimu ir dainavimu niekas visam pasaulyje negalėjo jam prilygti. Kartą, besisvečiuojant jam prancūzų karaliaus dvare, įsimylėjo jį karalaitė Helgunda, kurią karalius tėvas didesnei Dievo garbei norėjo į vienuolyną atiduoti, ir pabėgo su juo į Tynecą, kur abu susidėję gyveno, nes nei vienas krikščionių kunigas nenorėjo jų sutuokti. Buvo taip pat Vislicoje ir Vislavas Gražusis, kilęs iš karaliaus Popielos giminės. Kartą, kai Valgirio nebuvo namuose, šis Vislavas puolėsi plėšti Tyneco žemes. Bet Valgiris jį nugalėjo. Nepaisydamas to, kad kiekviena moteris, išvydusi Vislavą, buvo pasirengusi tuoj pat ir tėvą, ir motiną ir vyrą pamesti, kad tik galėtų savo aistras patenkinti, parsigabeno į nelaisvę į Tynecą. Taip įvyko ir su Helgunda. Ji net gi sugalvojo tokius Valgiriui surišti raiščius, kurių jis, nors ir milžinas buvo, medžius su šaknimis rovė, nepajėgė nutraukti. Ir atidavė Valgirį Vislavui, kuris jį į Vislicą išgabeno. Tačiau Vislavo sesuo Ringa,

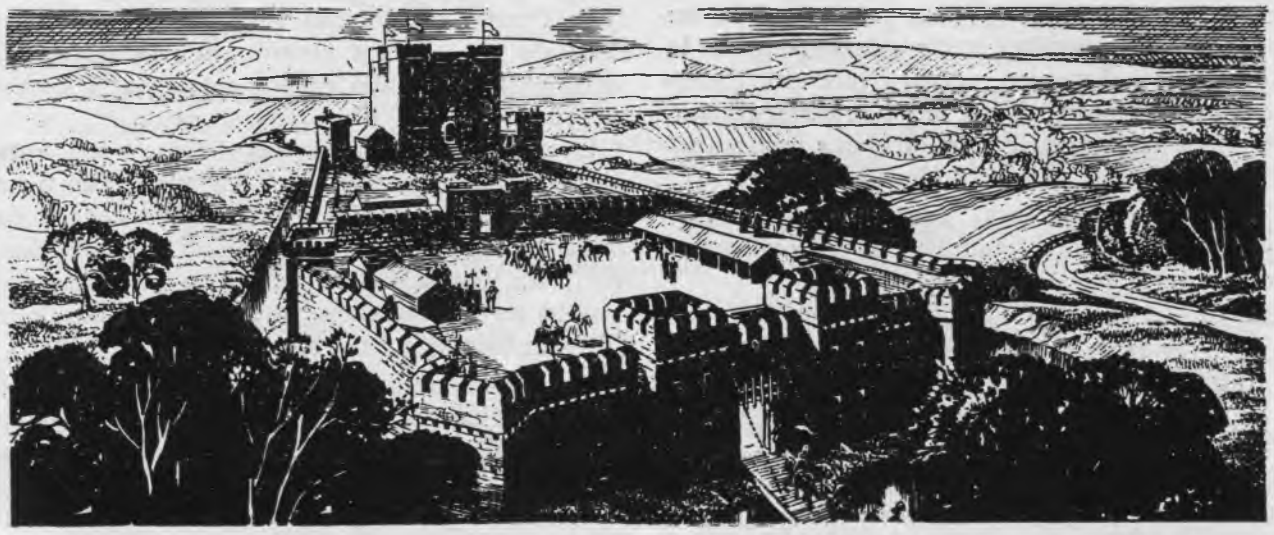

Valgirio žavingojo pilis

išgirdusi požemyje dainuojantį Valgirį, jį įsimylėjo ir išleido iš požemio. Valgiris išsilaisvinęs Vislavą ir Helgundą kardu sukapojo ir, jų kūnus varnams palikęs, pats su Ringa į Tunecą grįžo.

— Ar gi jis neteisėtai pasielgė? — paklausė kunigaikštienė.

Ir brolis Hidulfas atsakė:

— Kad būtų apsikrikštijęs ir Tynecą benediktinams atidavęs, gal jam Dievas ir būtų nuodėmę atleidęs, bet jis šito nepadarė ir dėl to jį žemė prarijo.

— Ar jau benediktinai buvo tuo metu karalijoje?

— Ne, nebuvo, nes tuo metu čia pagonys gyveno.

— Tai kaip jis galėjo apsikrikštyti arba Tynecą atiduoti?

— Negalėjo ir dėl to yra pasmerktas į pragarą amžinoms kančioms, — pagarbiai atsakė vienuolis.

— Tikrai, jis teisybę sako! — atsiliepė keletas balsų.

Tuo metu jie prisiartino prie pagrindinių vienuolyno vartų, kur kunigaikštienės jau laukė vienuolyno viršininkas su vienuoliais ir bajorais. Tais laikais vienuolyne gyvendavo ir daug pasauliečių: įvairių "ūkvedžių", "advokatų", 'prokuratorių" ir kitokių pareigūnų. Taip pat ir daugelis žemvaldžių, valdžiusių nesuskaitomas vienuolyno žemes ir pagaliau net daug riterių mielai gyvendavo vienuolyne, kaip savo siuzereno dvare, kur prie didelio altoriaus dėl kurio mažo patarnavimo, dėl laiku pasakyto tinkamo žodžio ar vien tik geros abato nuotaikos lengva buvo gauti iš galingo vienuolyno viršininko dovanų, privilegijų ar šiaip įvairių palengvinimų. Sostinei rengiantis šventėms, čia susibūrė ir daugelis vienuolyno vasalų iš tolimų vietų, nes visi tie, kuriems dėl didelės kamšaties buvo sunku rasti vietą Krokuvoje, glaudėsi čia, Tynece. Dėl šitų priežasčių abbas centum villarum (šimto vilų abatas — vienuolyno viršininkas) galėjo sutikti kunigaikštienę dar su didesne negu įprasta iškilme.

Vienuolyno viršininkas buvo aukšto ūgio, sauso protingo veido, viršuje nuskusta, o apie ausis žilstančių plaukų vainiku papuošta galva. Kaktoje buvo randas, matyti, gautas jaunystėje, bebūnant riteriu. Perveriančio žvilgsnio akys žibėjo iš po juodų antakių. Vilkėjo abitą (ilgas vienuolių rūbas), kaip ir kiti vienuoliai, tačiau viršum jos buvo užsimetęs juodą apsiaustą su purpuriniu pamušalu. Ant kaklo kabojo auksinė grandinė, ant

Kilmingi svečiai sutinkami vienuolyne

kurios žvilgėjo auksinis, brangakmeniais nusagstytas kryžius — vienuolyno viršininko ženklas. Visa jo išvaizda rodė jį protingą esant, mokantį įsakyti ir pasitikintį savimi.

Kunigaikštienę tačiau pasveikino maloniai, net pagarbiai, nes atsiminė, kad josios vyras yra kilęs iš tos pačios mozūrų kunigaikščių giminės, iš kurios moteriškosios pusės yra kilę ir karaliai Vladislovas ir Kazimieras, vienos didžiausių pasaulyje valstybių valdovai. Peržengęs vartų slenkstį, žemai nulenkė galvą ir, padaręs kryžiaus ženklą prieš kunigaikštienę ir visus jos palydovus tarė:

— Sveika būki, maloningoji Kunigaikštiene, prie vargingo vienuolyno vartų slenksčio. Tegu Šv. Benediktas iš Marcijos, Šv. Mauricijus, Šv. Bonifacas ir Šv. Benediktas iš Anijono, o taip pat ir Jonas iš Ptolomejaus — amžinojoje šviesoje gyveną mūsų patronai — suteikia tau sveikatos, laimės ir tegu laimina tave septynis kartus per dieną per visą tavo gyvenimą!

— Būtume kurti, jei neišklausytume taip garbingo vienuolyno viršininko žodžių, — pagarbiai atsakė kunigaikštienė, — juo labiau, kad mes čia

mišių atvykome, kurių metu maldausime šventuosius mus globoti.

Tai tarusi, ištiesė jam ranką, kurią jis, priklaupęs ant vieno kelio, pabučiavo ir paskui kartu peržengė vartus. Mišioms, matyti, jau buvo pasiruošta, nes tuo pat metu pasigirdo varpai ir varpeliai, o trimitininkai prie bažnyčios durų pagavo trimituoti kunigaikštienės garbei; kiti mušė į didelius, raudono vario katilus, aptrauktus oda. Kunigaikštienei, kuri buvo gimus nekrikščioniškame krašte, kiekviena bažnyčia sudarydavo didelį įspūdį, juo labiau Tyneco, kurios grožiui maža kitų galėjo lygintis. Prieblanda veržėsi iš šventyklos gilumos ir tik prie didžiojo altoriaus mirgėjo įvairios šviesos, susiliejusios su žvakių atspindžiais nuo paauksintų altoriaus ornamentų. Vienuolis, vilkįs bažnytiniais rūbais, išėjo mišių, nusilenkė kunigaikštienei ir pradėjo atnašauti. Smilkalų dūmai tiesiai kilo aukštyn, tuo dar padidindami bažnyčios šventumą. Ona Danutė atmetusi galvą į užpakalį ir rankomis paslėpusi veidą, pradėjo pamaldžiai melstis. Tačiau, kai atsiliepė vargonai — tuo metu dar retai sutinkami bažnyčiose ir pradėjo drebinti visą didžiąją navą, pripildydami ją angeliškais, kartais panašiais į paukščių čiulbėjimą garsais, — kunigaikštienės akys pakilo viršum, ir jos veidą nušvietė ne tik pamaldumas, bet ir begalinis susižavėjimas. Stebinčiam ją, galėjo atrodyti, kad ji yra tarytum kuri palaimintoji, stebuklingame regėjime žvelgianti į atvertus dangaus vartus.

Taip meldėsi pagal gimimą pagonė Kęstučio duktė, kuri kasdieniniame gyvenime kaip ir visi kiti to meto žmonės minėjo Dievo vardą be reikiamos pagarbos, tačiau Dievo namuos su vaikiška baime ir nusižeminimu kėlė savo akis į neišmatuojamos jėgos paslaptį.

Visi kiti dvariškiai meldėsi taip pat lygiai pamaldžiai, tik gal su mažesne baime. Zbyška klūpojo prieš Dievo stalą mozūrų viduryje, nes tik dvariškės su kunigaikštiene nuėjo už Dievo stalo, ir maldavo dieviškąjį globos. Retkarčiais žvilgčiodavo į Danutę, kuri sėdėjo šalia kunigaikštienės primerktomis akimis, ir galvojo, kad iš tikrųjų buvo verta būti tokios mergaitės riteriu. Tačiau dabar, kai smuklėje išgertas alus ir vynas išgaravo iš jo galvos, nemažai baiminosi, kuriuo būdu visa tai, ką jai prižadėjo, įvykdys. Karo nebuvo. Pasienio maišatyje tikrai buvo nesunku užklupti kokį šarvuotą vokietį ir arba jam kaulus aplaužyti, arba pačiam žūti. Todėl jis ir kalbėjo Mackai, kad ne kiekvienas vokietis turi ant savo šalmo povo ar strauso plunksnų kuokštę. Iš kryžiuočių svečių gal būt kokie grafai, o iš pačių kryžiuočių gal tik komtūras ir tai ne kiekvienas. Jei karo nebus, daug metų gali praplaukti, kol jis prižadėtas plunksnas įsigys. Be to jis prisiminė, kad tebėra dar nepašvęstas riteris ir dėl to į dvikovą gali iškviesti tik tokį pat nepašvęstą. Tikėjosi, kad riterio diržą galės gauti iš karaliaus rankų riterių žaidynių metu, įvyksiančių per krikštynas. Tą jis seniai užsitarnavo, bet kas paskui? Nuvyks pas Jurandą iš Spychovos, padės jam, gal nugalabys keletą knechtų (riterio tarnų) — ir viskas baigta. Kryžiuočiai knechtai tai ne riteriai plunksnoti.

Blaškydamasis šitame skausme ir netikrumoje ir matydamas, kad be Dievo malonės nedaug įstengs atlikti, pradėjo melstis:

— "Duok, Jėzau, karą su vokiečiais ir kryžiuočiais, mūsų karalijos ir visų, kurie mūsų kalba Tavo vardą garbina, priešais. Ir mus palaimink, o juos sutrempk, kurie, mieliau pragaro valdovui, kaip Tau tarnaudami, savo širdyse mūsų neapkenčia, labiausiai dėl to, kad mūsų karalius su karaliene Lietuvą pakrikštiję, neleidžia jiems kardu naikinti Tavo krikščioniškų tarnų. Už tą neapykantą juos nubauski!

"O aš, nuodėmingasis Zbyška, prieš Tave atgailauju ir penkių Tavo žaizdų vardu palaimos maldauju, kad atsiųstumei man tris žymius vokiečius su povo plunksnų kuokštėmis ant šalmų ir savo geraširdiškumu leistumei man juos mirtinai nugalėti. Aš jas prižadėjau Jurandos Danutei, o Tavo tarnaitei, ir savo riteriška garbe prisiekiau.

"O kas daugiau pas užmuštuosius atsiras, iš to dešimtinę ištikimai Tavo bažnyčiai atiduosiu, kad ir Tu, saldžiausias Jėzau, naudos ir garbės iš manęs turėtum ir žinotum, kad Tau gryna širdimi, o ne veltui pasižadu. Amen."

Tačiau juo daugiau jis meldėsi, juo labiau jo širdis tirpo ir dėl to jis dar pasižadėjo, kad, išpirkęs Bogdaniecą, atiduos bažnyčiai visą vašką, kurį bitės bus sunešusios į avilius per visus metus. Tikėjosi, kad dėdė Macka šitam nesipriešins ir kad Viešpats Jėzus džiaugsis žvakių vašku ir, norėdamas greičiau vašką gauti, greičiau jam padės. Šita mintis jam atrodė tokia tikra, kad jo sielą užplūdo džiaugsmas: dabar buvo įsitikinęs, kad jo maldos bus išklausytos ir kad karas greit įvyks. O jei ir neįvyktų, vistiek jis bus laimėtojas. Savo kūne jis pajuto tokią jėgą, kad šituo pat metu jis vienas būtų puolęs visą būrį. Pagaliau net pagalvojo, kad Dievui naujų pažadų davus,

galima būtų ir Danutės garbei dar pora vokiečių pridurti. Jaunuolio užsidegimas stumte stūmė jį prie šito, tačiau nugalėjo protas, nes jis bijojo, kad vis naujais prašymais neįžeistų dieviškos kantrybės.

Jo pasitikėjimas dar padidėjo, kai po mišių ir po ilgo poilsio jis išklausė vienuolyno viršininko ir Onos Danutės pašnekėsio bepusryčiaujant.

Tuo metu kunigaikščių ir karalių žmonos ir dėl dievotumo ir dėl to, kad Ordeno magistrai joms dovanų nepašykštėdavo, rodė kryžiuočiams didelių simpatijų. Net ir dievotoji Jadvyga, kol jos jėgos leido, sulaikydavo savo vyro iškeltą ranką prieš juosius. Tiktai Ona Danutė, žinodama, kokias skriaudas iš kryžiuočių jos šeima yra patyrusi, jų kęste nekentė. Todėl vienuolyno viršininkui jos užklausus apie Mozūriją, ji pradėjo karčiai skųstis Ordenu:

— Kas gali būti gera kunigaikštijoje, turinčioje tokius kaimynus? Neva taika viešpatauja: lankosi pasiuntiniai ir rašinėjamasi laiškais, o tačiau negali būti tikras nei dėl dienos nei dėl valandos. Kas pasienyje atsigula miego, niekada nežino, ar nepabus supančiotas ar su kardu primintu prie gerklės, ar su liepsnojančiu stogu viršum galvos. Nuo išdavimo neapsaugoja nei priesaika, nei antspaudai, nei pergamentai. Juk nekitaip įvyko ir prie Zlotorijos, kai taikos metais jos kunigaikštis buvo išgabentas į nelaisvę. Kryžiuočiai pasakojo, kad pilis jiems galinti tapti pavojinga, nors pilys statomos gintis ne pulti. Ir pagaliau kuris kunigaikštis neturi teisės savo žemėje statyti pilių arba jų taisyti? Kryžiuočiai nepagerbia nei stipraus nei silpno. Silpnojo jie nekenčia, o stiprųjį stengiasi sunaikinti. Kas jiems gera padaro, tam jie piktuoju atsimoka. Ar yra pasaulyje nors vienas ordinas, kuris kitose valstybėse būtų gavęs tiek daug privilegijų, kaip gavo kryžiuočiai iš lenkų kunigaikščių. O kuo jie atsilygino? Neapykanta, žemių grobimu, karu ir išdavimu. Skųstis net ir Apaštalų Sostui yra netikslu, nes kryžiuočiai savo išdidume ir nelabume ir Romos Popiežiaus neklauso. Dabar neva atsiuntė pasiuntinius į karalienės būsimo vaiko krikštynas, bet tik dėl to, kad nukreiptų nuo savęs karaliaus pyktį už Lietuvą. O savo širdyse jie galvoja sunaikinti Lenkijos karaliją ir visą lenkų giminę.

Vienuolyno viršininkas atsidėjęs klausėsi, linkčiojo galva ir paskui tarė:

— Žinau, kad į Krokuvą delegacijos priekyje atvyko komtūras Lichtenšteinas, ordino brolis, garsus savo kilme, drąsumu ir protu. Gal jūs jį netrukus išvysite, nes atsiuntė žinią, kad, norėdamas pasimelsti prie mūsų relikvijų, atvyksiąs į Tynecą.

Kunigaikštienė tai išgirdusi pradėjo dar daugiau skųstis:

(Bus daugiau)

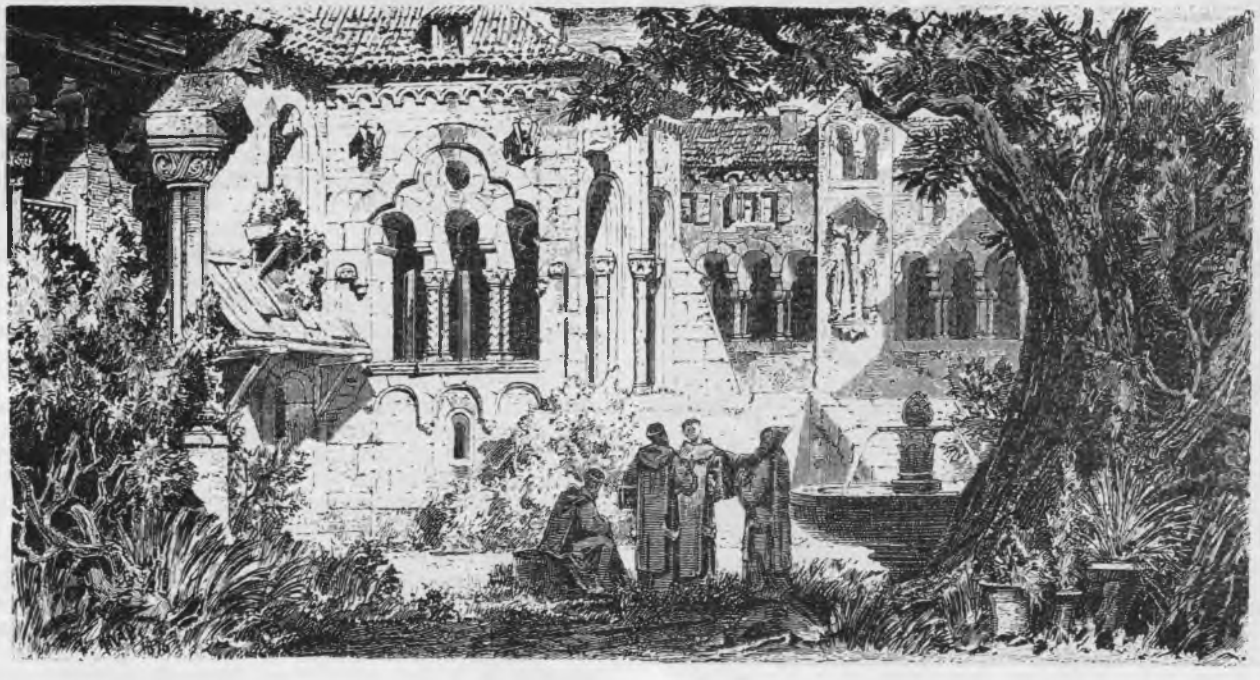

Vienuolyno kieme

TADAS KOSCIUŠKA
IR ABRAOMAS LINKOLNAS

DR. K. JURGĖLA

Vasario 12 diena yra — dviejų didžiųjų laisvintojų gimimo sukaktis. Vienas jų buvo lietuvis — Andrius Tadas Bonaventūras Kosciuška, kitas — amerikietis Abraomas Lincolnas.

Kosciuška gimė 1746 metais smulkių bajorų šeimoje, Merečovščizmos dvare, Lietuvos Brastos vaivadijoje. Baigęs kariūnų mokyklą Varšuvoje ir meno mokyklą Paryžiuje, jisai trumpą laiką tarnavo kariuomenėje, bet netrukus po pirmojo Lietuvos ir Lenkijos padalinimo išsikėlė Francuzijon. Ten Kosciušką sužavėjo Amerikos kolonijų nepriklausomybės paskelbimas ir jisai jau 1776-tais metais išvyko Amerikon. Amerikiečių kariuomenės vadas nelabai pageidavo atvykstančių bajoraičių, ypač angliškai nemokančių. Jaunam lietuviui inžinieriui, artilerijos kapitonui Kosciuškai prisistačius, generolas Vašingtonas paklausė: "Ką aš galiu su tamsta daryti?" Kosciuška trumpai atsakė: "Mane išmėginti". Vašingtonui patiko toksai atsakymas, ir Kosciuška pilnai pateisino jam parodytą pasitikėjimą. Jis suplanavo ir įrengė amerikiečių įtvirtinimus Saratogos kautynėms ir daug kur kitur. Jisai pa-

T. Kosciuškos sodnelis uolose West Pointe. Čia jis dirbo kaip karo inžinierius prie forto statybos.

T. Kosciuškos paminklas Fort Clinton

rinko West Point kalną įtvirtinimams, kur šiandien stovi garsioji West Point Karo Akademija. Kosciuška tarnavo Amerikos kariuomenėje ligi kraštas laimėjo nepriklausomybę, ir iš tarnybos išėjo brigados generolo laipsniu. Grįžęs Lietuvon, Kosciuška ketino ūkininkauti, bet jo garsas iš Amerikos jį sekė, ir karalius prikalbino jį tarnauti lenkų kariuomenėje. Laiške Lietuvos kariuomenės vadui Niesolauskiui Kosciuška skundėsi turįs tarnauti Lenkijoj, ir rašė: "Argi aš ne lietuvis?" Po antrojo Lietuvos ir Lenkijos padalinimo, kautynėse prieš rusus pasižymėjęs Kosciuška skaitė jog su garbe nesuderinama tarnauti okupantų niekinamoj kariuomenėj, ir išvyko svetur. Bet neilgam: lenkų ir lietuvių veikėjai netrukus jį parsikvietė vadovauti didžiajam abiejų tautų sukilimui prieš rusus ir prūsus.

Kosciuška Amerikoje pamilo paprastumą ir demokratiškumą. Grįžęs Lietuvon, jis rašė draugams, kad "Savo prigimtimi visi žmonės yra lygūs, gi skirtumas daro tik turtas ir žmogaus apsišvietimas... Žodis valdinys privalo išnykti šviesiose tautose." Kalbinamas dėtis prie sukilimo, jis pareiškė: "Už pačią bajoriją nekovosiu, noriu laisvės **visai** tautai ir tik dėl **jos** aukosiu savo gyvybę." Kosciuška ėmėsi vadovauti sukilimui laikydamasis obalsių "Tautos išsaugojimas yra augščiausias įstatymas" ir "Mirtis arba Pergalė." Priimdamas diktatoriaus pareigas, Kosciuška pareiškė Krokuvoje: "Pirmas žingsnis vergovės nusikratyti yra — ryžtis būti laisvu: pirmas žingsnis į pergalę yra — įsisąmoninti savo jėgą." Kai dalginiukai kaimiečiai garbingai pasireiškė kautynėse prie Raclavicų prieš reguliarę rusų kariuomenę, Kosciuška nusivilko karininko uniformą ir nuo tada ligi mirties vilkėjo valstiečio sermėgą. Kasciuška piktinosi baudžiava ir stengėsi laimėti valstiečiams žemės ir laisvę. Vargiai begalima

abejoti, kad jei sukilimas būtų pavykęs, baudžiavų liekanos Lietuvoje būtų pranykusios dar 1795-tais metais. Deja, rusų ir prūsų karinė galybė buvo perdidelė. Kosciuška buvo sunkiai sužeistas kautynėse prie Maciejovicų kaimo ir pateko maskolių nelaisvėn. Po to sukilimui ligi galo vadovavo kitas lietuvis, Tomas Vavreckis, o Kosciuška buvo įkalintas Petrapilio tvirtovės rūsy. Jį laisvėn paleido tik caras Povilas Pirmasis. Per Švediją ir Angliją jis nukeliavo Amerikon, vėliau grįžo Europon, gyveno Prancūzijoj, bet atsisakė tarnauti Napoleonui. Dar Vienos Kongrese Kosciuška mėgino padėti savo tėvynei. Laiške carui Aleksandrui Pirmajam jisai rašė: "Aš esu lietuvis gimimu, ir liūdžiu, kai mano tėvynės likimą gaubia paslaptis." 1817-tais metais Kosciuška mirė Šveicarijoj. Jam mirus, Lietuvoje buvo surengta eilė iškilmingų gedulo pamaldų ir pasigirdo prašymai Kosciuškos kūną palaidoti Lietuvoje. Bet rusai neleido. Tarp kitko, savo palikimą Amerikoje Kosciuška paskyrė negrams išpirkinėti iš vergijos ir steigti jiems mokyklas.

—o—

Abraomas Lincolnas gimė 1809 metais vargingų naujakurių šeimoje, Kentucky valstybėje. Patsai prasimokęs skaityt ir rašyt, dirbęs samdiniu miškuose ir prie geležinkelių statybos, Lincolnas ilgainiui prasilavino ir tapo advokatu. Jisai turėjo tvirtą charakterį, didelį protą ir sugebėjo aukštai prasimušti šiame demokratiškame krašte. Jisai pralaimėjo rinkimus į senatą, bet vėliau išgarsėjo debatuose vergijos klausimu. Teisėjas Douglas buvo garsus oratorius, kuris naudojo teisės argumentus. Bet Lincolnas kukliai pareiškė: "Sakau — saugokitės! Jei pavergsi savo bendrą, žmogų, jį nužmoginsi, atmesi jo pretenzijas į asmenybės kilnumą, sugretinsi jį su žvėrimis, su pasmerktaisiais, ar gali būti tikras, kad tavo sukurtasis demonas neatsisuks prieš tave? Jei mėginsi sąlyguoti laisvę, saugokis pasekmių! Aš nekurstau pilietinio karo... Aš manau, kad mes bevelytume būti paskatinimu žmonijai, įrodymu, kad žmogus yra pagaliau vertas būti laisvas." Išrinktas krašto prezidentu, jį išlydėti atvykusiems kaimynams Lincolnas pasakė: "Amerikos nepriklausomybės paskelbimas nebuvo tiktai paprastas kolonijų atskyrimas nuo motinos. Aš tikiu, kad Nepriklausomybės Paskelbimas išreiškė laisvę šio krašto žmonėms, ir viltį visam pasauliui. Tai buvo įkūnijimas senos svajonės, kuria žmogus visuomet gyveno, kad vieną dieną jisai **nusikratys** pančių ir ras laisvę gyvenimo brolystėje".

Amerikos pietinės valstybės — panašiai kaip kompartija Sovietų Sąjungoje — vergiją laikė savo ūkinės sistemos sudėtine dalimi ir pradėjo pilietinį karą prieš Vašingtono vyriausybę, kurios priešakyj atsistojo Lincolnas. Daug kraujo nutekėjo, žmonės daug kančių pakėlė per ilgus, veik penkerius metus — kurie Lincolno veidą išvagojo giliomis raukšlėmis ir jo akis aptemdino giliu liūdesiu. Frontan vykstantiems kariams Lincolnas sakė: "Ne tiktai šiai dienai, bet visiems laikams įamžinkime mūsų vaikų vaikams tą didįjį ir laisvąjį valdymąsi, kuriuo mes patys gyvendami džiaugėmės. Aš prašau jus tai atsiminti". Karo metais perrinktas ir prisaikdinamas prezidento pareigoms antru kartu, Lincolnas kalbėjo: "Su pagieža prieš nieką, su maloningumu visiems, tvirti teisėje, kaip Dievas mums leidžia teisę suprasti, stenkimės baigti pradėtąjį darbą; tvarstyti tautos žaizdas; globoti kautynes išgyvenusi, jo našlę ir jo našlaičius — daryti viską, kad laimėtume ir džiaugtumės teisinga ir pastovia taika savitarpy, ir su visomis tautomis." Gettysburgo kautynių lauke Lincolnas ragino tautiečius ryžtis, kad "šie žuvusieji nebūtų mirę veltui; kad ši tauta, Dievui globojant, naujai gimtų laisvėje; ir kad žmonių valdžia, žmonių vykdoma žmonių gerovei nepranyktų nuo žemės paviršiaus." Tauta paklausė Lincolno žodžių, ir išstvėrė ligi ji laimėjo pilietinį karą. Vergija buvo panaikinta. Amerika tapo įkvėpimu visiems. Juk ir lietuviai čia bėgo iš rusų priespaudos, ir iš Amerikos kurstė Lietuvoje rusenančią laisvės kibirkštį, kuri įsiliepsnojo ir vainikavosi Vasario Šešioliktosios Aktu.

Mūsų Bičiuliai

Įnašus įmokėjo:

51. L. S. "Ramovė" Omahos" Sk.

Aukojo "Kariui":

1.	S/Sgt. Biliūnas Roman	2.00
2.	Bražiulis Vladas	2.00
3.	Kašinskas Benediktas	2.00
4.	Lasauskas Teodoras	2.00
5.	Barvydas Stasys	1.00
6.	Baublys Br.	1.00
7.	Duoba Antanas	1.00
8.	Grabauskas J.	1.00
9.	Grinius Antanas	1.00
10.	Grušauskas Aleksas	1.00
11.	Macianskas Bronius	1.00
12.	Mikolaitis Jonas	1.00
13.	Vintartas Vytautas	1.00

A. LINKOLNAS KAUTYNIŲ LAUKE 1862 M. Kairėje — mjr. Allan Pinkerton, saugumo v-kas, dešinėje — gen. mjr. John McCleenand.

KARIO MISIJA SVETUR

PRANYS ALŠĖNAS

Nekalbėsiu čia, šiose eilutėse, apie fizinį karį, kuris, būdamas kariuomenės eilėse, marširuoja, miklinasi, atlieka rikiuotės pamokas, lavinasi sporte ir, bendrai, kariškam mene. Gi karo metu — jis kaunasi su priešo jėgomis, dažniausiai siekdamas itin kilnių tikslų, kaip: savo gimtajam kraštui laisvės atkovojimo arba — dar jos nepraradus — tos laisvės apsaugojimo ir pan.

Čia noriu pakalbėti apie kitą, ne fizinį, bet dvasinį Karį — tai mūsiškį karių žurnalą, kuris, tarytum geroji dvasia, nežiūrint kokiose aplinkybėse begyventumėm, pasiryžo neapleisti mūsų ir žygiuoti per pasaulį kartu...

Nepriklausomoje Lietuvoje žurnalu Kariu džiaugėsi aktyviosios tarnybos kariai, džiaugėsi juo ir atsarginiai. Tenai buvo gera, miela ir linksma visiems, nes švietė ir gaivino visų nuotaikas skaisčioji Tėvynės laisvės saulė. Deja, atėjo laikai, kada tąją laisvės saulę užslopino žiaurūs okupantai, o lietuvius karius — žiaurus likimas išblaškė po visą platųjį pasaulį. Ir kur dabar lietuvių, o, kartu su jais — ir Lietuvos karių nerastum — visur ten, kur tik žmonių gyvenama...

Tenka tik pasidžiaugti, kad Jungtinėse Amerikos Valstybėse, tūkstančius mylių atstu nuo mūsų brangiosios Tėvynės, kaip sakoma, už jūrių marių, didelių pasiryžėlių redaktorių, redakcinio kolektyvo narių bei leidėjų dėka, vėl atgaivintas žurnalas Karys ir jis sąžiningai lanko mus, Lietuvos kariuomenės atsargos karius, visuose apvaliosios žemės kampeliuose. Deja, jis savo misiją atlieka tik laisvojo pasaulio sferoje, nes Karys negali pasiekti mūsiškių atsargos karių žiaurioj Sibiro tremty, negali prasiveržti pro geležinę uždangą pas mūsų karius didvyrius — šio meto Lietuvos miškų partizanus ir kitose pasaulio vietovėse, kur savo grobuoniškus nagus yra suleidęs raudonasis smauglys...

Nežiūrint to, vis dėlto, žurnalas Karys, kaip ir iš viso spausdintasis žodis, atlieka begaliniai didelę misiją ir teikia didelės naudos kenčiančiai lietuvių tautai.

Spausdintas žodis — aplamai — visokiausių autorių ir visokiausiais laikais — visaip vadintas. Tačiau visuomet — jo pavadinimas — buvo ir yra labai svarūs. Sakyta, jog spauda — tai devintoji pasaulio galybė, kad ji esanti aštriausias ginklas pasauly ir t. t. Prieš daugelį metų ir mūsiškis taurus lietuvis, Lietuvos Himno autorius, Dr. V. Kudirka, priskyrė spaudai šitokį svarbų vaidmenį. Esą, iš lietuviškos spaudos mes sužinome, kur lietuvis linksmas ir laimingas, kur jis liūdnas ir prispaustas, pagaliau, kur jis sotus, kur alkanas.

Šie amžinos atminties Dr. V. Kudirkos žodžiai ypatingai tinka nūdien, sakyčiau, istorijos bėgyje gal plačiausiai išblaškytai mūsų tautai, taip lygiai — ir mūsiškei lietuviškai spaudai, o josios šeimos tarpe — ir lietuvių karių žurnalui — Kariui.

Pagaliau, iš specifinio taško žiūrint, — atrodytų, jog Kario dar turima ir konkretesnė misija. Jo tikslas — nors ne karių gretomis, bet dvasiniu ryšiu — jungti į vieną dvasinį vienetą visus, plačiame pasaulyje išblaškytus Lietuvos atsargos karius, kurių tarpe yra 1918 m. Lietuvos laisvės kovų didvyrių savanorių, karo invalidų, taikos meto mūsosios kariuomenės gretų vyrų, Šaulių Sąjungos narių, 1941 m. sukilimo dalyvių — partizanų ir t. t. Žurnalo Kario tikslas — juos visus paguosti, nuraminti, sustiprinti dvasioj, neleisti palūžti svetur, kad, pagaliau, ir vėl sugaudus Tėvynės gelbėjimo trimitui — visi kaip vienas — rastumėmės ten, kur Tėvynė pašauks...

Be to, laikas bėga, o tas laikas, kaip žinome, niekam nėra gailestingas. Jis nešasi su savimi viską, kas sutinkama pakeliui. Kitaip sakant, kas gimė, tas turi ir mirti. Diena iš dienos, savaitė po savaitės arba metai po metų mūsiškių garbingųjų karių, tautos veteranų, eilės retėja. Tai viename, tai kitame pasaulio kampe miršta mūsų tautos garbingieji vyrai ir mūsų kariškosios šeimos nariai. Kario pareiga — tiksliai ir pagarbiai užfiksuoti tų asmenų mirties faktus, talpinant jų įmintųjų pėdsakų mūsų Tėvynės žemėn aprašymus — nekrologus, ką mielasis Karys nuoširdžiai ir daro...

Taigi, ir tebūnie Karys mums, lietuviams kariams, tikruoju kelrodžiu ir ta nuoširdžia jungtimi, nežiūrint kur mes begyventumėm.

ŠALTASIS KARAS SIEKIA IR PIETŲ POLIŲ

Amžinų sniegų padengtas didžiulis žemynas, kurį Amundsenas, Scottas ir Byrdas tyrinėjo, šiandien pasidarė negarsinamu, bet iš visų pusių intensyviai siekiamu objektu. Į pietų polių pretenduoja N. Zelandija, Prancūzija, Australija (didžiausiai daliai), Norvegija, Vokietija, Argentina, Anglija, Čile ir, pagaliau, Sovietų Rusija. Amerikiečiai, atrodo, bus kiek pavėlavę, nes tik šiais metais į Antarktikos kontinentą išsiuntė mokslinę ekspediciją, kad galėtų dalyvauti tarptautinėse geofizikų konferencijose 1957—1958 metais. Amerikiečiams taip pat yra svarbu turėti teisių ir galimybių į gamtiniais ištekliais turtingą kraštą, kuris ilgą laiką buvo visų užmirštas. Tąja ekspedicija domisi krašto gynyba, atominės energijos komisija ir mokslinės įstaigos.

Ekspedicijai gal kiek rimtesnį pagrindą duoda ta aplinkybė, kad Sovietų Rusija gal būt naudoja Antarktiką kaip ginklų bandymų poligoną. Tokį įtarimą sukelia ypatingas Sovietų Rusijos domėjimasis Antarktika, prasidėjęs tuoj po paskutinio karo; antra, ten yra galimas visiškas paslapties išlaikymas, nes žemynas yra visiškai neapgyventas, išskyrus keleta mažų mokslinių stebėjimo punktų Palmer pusiasalyje. Ten neplaukioja klaidžiojantys japonų žvejai, kurie gali būti netikėtai apkrėsti radioaktyviom dulkėm; tolimi yra taškai, kurie galėtų padėti nustatyti atominių bandymų vietą ir, pagaliau, šešių milijonų kvadratinių mylių plotas yra idealiausia įvairių bandymų vieta tolimo našumo ginklams, be jokio pavojaus gyvybei, išskyrus pingvinų ir ruonių.

Laivas "Slava" 15000 to talpos, nuo 1946—1947 metų Antarktikos vasaros, padarė aštuonias keliones iš Juodosios jūros į pietų polių. Paprastai Antarktikos srityje esantieji laivai siunčia nuolatinius ir periodinius pranešimus artimiausiom radio stotim ir palaiko ryšį meteorologiniais tikslais, tačiau "Slava" nebuvo

KARIAI ir jaunimas

ŠV. KAZIMIERAS LIETUVOS DAILĖJE

R. KEZYS

Šv. Kazimieras yra tiek reikšmingas ne tik bažnytinei, bet ir pačiai lietuvių tautos istorijai, kad negalime tylomis praeiti pro jo asmenį, švęsdami kovo 4 d. Jis ypatingai yra brangus jaunimui, ir daugeliu atžvilgiu mums yra puikus pavyzdys, kaip reikalinga gyventi. Žvilgterkime į mūsų šventąjį tokioje šviesoje, kokioje jį matė mūsų menininkai.

Reikia pasakyti, kad plastiniame mene Šv. Kazimieras yra labiau gyvas, negu bet kurioj kitoj srityj. Kodėl? — Todėl, kad mūsų istorijoj menas nebuvo taip varžomas kaip rašytas žodis. Be to, menininkų siela labai suprato šį jautrų karalaitį, daugeliu atžvilgiu menantį meno pasaulyje mėgiamą Šv. Pranciškų iš Asyžiaus. Jis pats — mūsų šventasis — buvo žavus savo skaistumu ir jaunatve, lyriškas savo nusiteikimais ir tragiškas savo gyvenimu.

Ne vieną dailininką viliojo Kazimiero vaikystė. Kuo jis išsiskyrė iš savo brolių ir sesučių, kurių buvo 11? Karališko dvaro mokykloje Kazimieras gabiausias ir stropiausias mokinys — pabrėžia istorija. Niekada jam nereikėjo naudoti bausmių ar pabarimų. Didelės ir išmintingos jo akys veikė net pačius jo mokytojus. Prieš pamokas, kai karalaičiai meldžias skubėdami ir, vos spėję baigti, tuoj ima krykštauti, Kazimieras paskęsta ekstazėj, išsijungia iš aplinkos, ir net nepastebi, kad malda jau baigta. Tada prieina mokytojas Kalimakas, atsargiai paliečia ranka jo petį ir tyliai taria: "Kelkis, šventasis vaike".

Šį faktą imasi pavaizduoti žinoma vaikų literatūros iliustratorė Stančikaitė-Abraitienė. Originaliu spalvingumu dailininkė piešia tą nepaprastai jautrų mokytojo judesį, kuriuo jis turi pažadinti iš maldos pakilimo savo mokinį.

Po pamokų karalaičiai išsiveržia į dvaro kiemą žaisti, o Kazimieras su knyga rankoje eina vienumos taku. Čia pat vaikšto išdidūs povai, tvenkiniuose tyliai irstosi gulbės, parke čiulba paukščiai, ir šventasis paskęsta gyvoj Dievo knygoj—gamtoj. Šią sceną vaizduoja kita vaikų dailininkė Petrikaitė-Tulienė.

Ryšys su Dievu — toks spalvingas mūsų šventojo bruožas ir kartu toks nepaprastas herojo gyvenime — jis yra gražiai pavaizduotas mūsų dailininkų drobėje ir gipse. Prisimename skulptoriaus Zikaro bareljefą — jaunuolį sudėtom rankom ir pakeltu veidu, žvelgiantį, rodosi, per mūsų žemę kažkur į beribes aukštumas. Jo galvos nepuošia karalaičio karūna, ir jo rankose nematyti lelijų, bet iš paties veido išskaitom, kad tai jis, mūsų Kazimieras.

Talentingasis V. Kasiulis vaizduoja šventąjį kaip atgailotoją, suklupusį bažnyčioje paprastame, bet nuo šviesų žėrinčiame apdare. Altoriuje — Marijos statula, priešais — vytis. Jis meldžia Mergelę už Vyties kraštą giliausiame nusižeminime, kaip pats menkiausias iš menkųjų. O tačiau toks didingas jo pavidalas, toks žavintis, kad net saulė pro vitražą, rodos, skuba pamatyti jį, net žvakės neplazda, užburtos jo atodūsių, net amžinoji lempelė netenka savo žibėjimo prieš jo veido šviesą . . .

---

užregistruota nei danų, nei japonų, ar kurioj nors kitoj stotyje. "Slava" keliai buvo laikomi paslapty. Pagal visus duomenis, "Slava" gali turėti visus įrenginius atominių ginklų bandymams vykdyti. Jai į pagalbą gali būti pasiųsti laivai gabenantys lėktuvus sekimui, kurą ir kitus pagelbinius reikmenis bandymų metui, o vėliau, nežymiai, keisdami kursą, išsiskirstyti savais keliais. Žinant atstumus ir prisimenant, kad žemynas visai negyvenamas, visus tuos spėjimus patikrinti, aišku, sunku, tačiau spėliojimams yra ir realaus pagrindo.

Bet kuriuo tikslu "Slava" lankymasis Antarktikoj rodo aiškų sovietų domėjimąsi neištirtu žemynu, ne vien dėl karinių sumetimų, bet ir dėl ekonominių, ypač žinant neišsemiamus resursus ten esančių įvairių, šiam atominiam amžiui reikalingų medžiagų. Šiuo metu sovietai turi gerai parengtą kadrą mokslininkų, inžinierių ir techniško personalo poliariniams darbams ir strategijai. Yra eilė neišspręstų problemų radio ir radaro srityje, pav. kaip veiktų toki įrankiai pietų poliaus magnetiniame lauke.

Ne be reikalo amerikiečiai pietų poliaus tyrinėjimų pradžiai skyrė $12 milijonų. "Atika", ekspedicijai gerai parengtas amerikiečių laivas, šiuo metu bus savo kelionę įpusėjęs, kad sekančiais metais galėtų platesniu mastu tęsti amerikiečiams nežinomo krašto tyrinėjimą. Negana to, jei paaiškėtų platesni sovietų užsimojimai užvaldyti pietų polių, kas būtų labai nepalanku amerikiečiams, žinant atstumą tarp Cape Horn ir Antarktikos, jiems tektų imtis dar nenumatytų priemonių užkirsti kelią sovietų ekspansijai vykdomai čia pat Amerikos pašonėje. Antra, matydami, kad sovietai tiesia rankas į neabejotinai didelius išteklius anglies, vario, magnezijos (labai reikalingos plieno išdirbimui), molibdeno, alyvos ir pagaliau, uraniaus, amerikiečiai negali laukti kol tas viskas galutinai paklius į sovietų rankas.

Pietų polius tampa nauja šaltojo karo arena. **B. B.**

Kauno teatro dekoratorius Labuckas ima tą patį motyvą. Jis vaizduoja Dievo motiną, prieš kurią pilies kambaryje klūpo Šv. Kazimieras. Tokia panaši ji į mūsų žemės motinas, apdengusi galvą nuometu... Kažkur lekia baltasis raitelis, o šventasis tiesia rankas, lyg norėdamas paimti iš jos kūdikį ir atiduoti tautai, kuri savo veržlumo žygiuose dar nespėjo jo gerai pažinti.

Dailininkas Šimonis, kaip žinoma, mėgsta pasakišką fantastiškumą ir šviesų žaismą. Bet, vaizduodamas Šv. Kazimierą, pasidaro toks paprastas, tarsi nieko paprastesnio negali būti, kaip Vilniaus šventasis ir Aušros Vartų Dievo Motina. Ties jos altoriumi, lyg ties savo motinos, karalienės, nun atėjęs jisai praleisti tylos valandėlę ir be žodžių išsakyti širdies gėlą.

Kazimierą kaip žmonių prietelį lyg nedrįso vaizduoti dailininkai iki šiol. Tarsi šventajam netiktų nusileisti iki žmonių pilkumos. O šventuosiuose žmogaus meilė išsilieja į Dievo meilę. Būti su vargšais ir kenčiančiais, dalintis jų vargais, jiems padėti buvo taip artima, kaip ir klūpoti ties Marijos altoriumi ir ilgėtis Dievo.

Skulptorius Marčiulionis bene pirmasis pasirenka temą — Kazimieras — vargšų globėjas. Viename dideliame savo bareljefe jis vaizduoja šventąjį, apsuptą keletos elgėtų ir dalinantį jiems išmaldas. Jo mantija išsiskleidusi ir, rodos, apglėbianti tuos vargšus žmones, o jo rankos tiesiasi ne tik su dovanom, bet ir kažkokiu balzamu, gydančiu pačias jų širdis.

Šią gydančią galią vaizduoja ir dail. Ratas viename savo piešinyje. Lietuviškoj troboj guli ligonė, ir Kazimieras, atėjęs tiesia jai ranką, lyg prikelti ją iš negalių pasiryžęs, lyg jai suraminimą norįs suteikti.

Kazimierą kaip Tėvynės gynėją pasirenka savo darbui istorinės tapybos meisteris Mackevičius. Panevėžio katedroj, virš didžiojo altoriaus baldakimo dailininkas vaizduoja didingą Polocko apgynimo sceną — mūsų senuosius karius, vaduojančius užpultą Lietuvos pilį, ir Kazimierą iš augštybių, laiminantį šį žygį.

Šių ir visų kitų menininkų piešiniai bei skulptūros apie Šv. Kazimierą parodo, kad šis vienintelis lietuvis šventasis yra gyvas lietuvių širdyse ir kad jo gyvenimu mes galime pagrįstai didžiuotis.

MŪSŲ KARALAITIS

Aure, kur Panerių kalnynas
kadaise debesuosna rėmės,
Kur šimtmečių ąžuolynų gojuos
taškėsi audra,
Dabar, prie koplytėlės
aukštyn rankas iškėlęs
Žvaigždėm pasidabruotą naktį
jaunuolis meldžias visada.

Ir klausosi spalvoti debesys
iš nuostabos prigesę,
Kaip liejasi ir kyla šilais
karališko sūnaus malda:
Vai, Motinėle mano, laimink
brangią mūs šalelę!
Neleisk, kad būt teriojama
jinai kaip kitada!

Suspindo, užsikūrė jaunoj širdy
vilties žvakelė.
Marija pasisakė, kad nepamirštianti mūs Lietuvos.
Tiktai neboti, kad audružės
tebedūksta dar pašėlę;
Jau greit garuojantys žaibai
užges, ir vėjai siaust nustos.

Ir taip vis veržėsi per maldą
Kazimieras pas Visagalį;
Jokia jėga, net ir karališka
karūna jo nesulaikys!
Tik seniai krivės nuolat mąstė
kapuose ir niekad nesuprato
Kas karalaičio dievas
ir kur jis.

V. Karečkaitė

MŪSŲ ŠEIMOJE

Atlanto pakraštyje skautiškąjį veikimą nuoširdžiai remia skautų tėveliai — rėmėjai. Šešiose vietose sudaryti tėvų — rėmėjų komitetai, kuriems vadovauja: Bostone — p. Andriulionis, Hartforde — p. A. Šova, Waterburyje — p. S. Vaitkevičienė, Worcesteryj — p. Prapuolenis, New Yorke — p. A. Reventas ir Elizabethe — p. B. Juškys.

Studentai jau pradėjo krutėti, ruošdamiesi naujiems Liet. Stud. S-gos centrinių organų rinkimams. Iki šiol šios S-gos rinkimuose savo kandidatų sąrašus statydavo tik dvi grupės — santariečiai ir ateitininkai. Gi šiais metais akademikai skautai taip pat išeina pirmą kartą į studentišką areną kaip organizuota grupė. Jau yra sudaryti kandidatų sąrašai į Centrinę Valdybą, Revizijos Komisiją ir Garbės Teismą. Yra taip pat paruošta programa, kuri bus patiekta studentijai kaipo ateinančių metų šios S-gos darbo planas.

New Yorko "Šviesos" sambūrio skyrius pirmą kartą po 14 metų New Yorke suorganizavo jaukų kaukių balių. Pažymėtina, kad šviesiečiai ypatingai gražiai buvo papuošę salę, kuri dalyviams sudarė jūros dugno įspūdį.

Lietuvių Studentų Santaros veikla pasireiškia organizuojant paskaitas — seminarus įvairiais Lietuvą liečiančiais klausimais. Toki

New Yorko skautės, davusics įžodį Vasario 20 d. Apreiškimo parapijos salėje, Lietuvos Nepriklausomybės šventės proga.
Nuotr. V. Alksninio

ATOMAS PROPAGANDINĖJ TARNYBOJ

Atominių bei hidrogeninių ginklų išradimas pasaulyje yra labai didelis, svarbus, bet kartu ir tragiškas įvykis. Atominės (jau nekalbant apie dar galingesnes — hidrogenines) bombos panaudojimas parodė pasauliui savo milžiniškai baisius padarinius ant Japonijos miestų — Hirošimos ir Nagasaki. Po anų praktinių išmėginimų, savaime aišku, pasaulis bevelytų, kad atominės bombos niekur nebekristų ant žmonių galvų.

Deja, kada tų baisiųjų ginklų gaminimo paslaptys vagystės keliu pateko į diktatorinio rėžimo rankas, vargu bus galima tikėtis, kad jie tų ginklų nepanaudos savo pragaištingų tikslų siekdami.

Raudonieji melagystėmis pridengtoj propagandoj niekad neskelbė ir neskelbs pasauliui savo siekiamų tikslų realioj prasmėj. Todėl jų propaganda — baisūs nuodai tiems, kurie komunistų nepažįsta ir nesupranta jų klastos metodų. Pav., visą eilę metų raudonieji stengėsi pasisavinti ir net monopolizuoti tokius kilnius žodžius, kaip: "demokratija", "taika", "išlaisvinimas" ir kit. Šiais žodžiais ir sąvokomis, deja, jie nelabai daug žmonių įtikino. Kasdien blaivėjančio laisvojo pasaulio erdvėj nuolat geriau suprantamas komunistų žodynas. Juk didžiulė dauguma gerai supranta ką reiškia komunisto lūpose "demokratija" — tai melu pridengta vergija, "taika" — naujų kraštų pavergimas be karo, "išlaisvinimas" — žvėriškas išplėšimas laisvės iš tų, kurie ją taip myli tarytum savo prigimtį...

Paskutiniuoju metu pasaulio raudonųjų blokas susirado dar vieną labai dėkingą arkliuką, kuris jiems visiškai tinka pasijodinėti nešvarios propagandos laukais. Tuo "arkliuku" jie panoro įtikinti pasaulį, kad tik komunistai yra didžiausi iniciatoriai ruošimosi panaudoti atominę energiją taikingiems tikslams.

Pirmasis žingsnis tokios propagandos kely — raudonųjų gyrimasis apie Sovietų pirmavimą atominių fabrikų įrengimo ir jų pritaikymo taikingiems tikslams. Ar bereikia pasaulyje didesnio naivumo, kad kas nors patikėtų diktatorius besiruošiant iš parako blynus kepti.

Visiškai neseniai pagrindinis raudonųjų melų taškytuvas — Maskvos radijas perdavė laisvajam pasauliui šitokią "žinią": "Visi atomo elementai buvo žinomi žmonijai net pora tūkstančių metų atgal. Atomo eksperimentinius tyrimus pirmasis pradėjo daryti rusų mokslininkas Michail V. Lomonosov. Tai buvo 200 metų atgal"... Šitokia legenda buvo pakartota per Prahos, Peipingo ir Europos sovietinių satelitų sostinių radijus. Šitai skelbiama pasauliui įvairiomis kalbomis. Taipogi neužmirštama pridurti, jog atominiai tyrimai Sovietuose pralenkia nūdien visus kitus kraštus ir jų didžiausias dėmesys kreipiamas į atominės energijos panaudojimą taikos tikslams...

Taigi, tokios Sovietų melagingos propagandos ir atominių bei hidrogeninių bombų pavėsyje bręsta naujos pasaulio tragedijos epizodas...

Pranys Alšėnas

ANGLIJA

Kariniu požiūriu Anglija yra silpna. To priežastys: po karo ekonominis nusilpimas, blogas planavimas, silpna gamyba.

Ypač tai pastebima lėktuvų srityje. Ji neturi pakankamai sprausminių naikintuvų. Kaikurie modeliai buvo visai nevykę. Bendrai, anglai aviacijoj yra keleta metų atsilikę nuo JAV ir turi būti dėkingi Amerikai, kad ji savo kovos lėktuvus laiko Anglijoj.

Paskutiniu laiku Anglijos gynyba yra peržiūrima iš pagrindų. Aviacijai bus duodama pirmenybė, laivynas liks antroje vietoje. Sausumos

---

seminarai buvo suorganizuoti Bostone, New Yorke ir Detroite.

Sktn. A. Matonis, Atlanto pakraščio skautų Vadeiva, paskelbė šiam rajonui skilčių — būrelių skautavimo varžybas, kuriose dalyvaus visų amžių skautai. Rajonas suskirstytas į keturias grupes: 1) Bostono, 2) Hartfordo, 3) Waterburio, 4) New Yorko. Šios grupės gegužės mėn. laikotarpyje praves varžybas savo tarpe, gi šių grupių nugalėtojas susitiks baigminėse varžybose. Varžybų objektas yra praktiško skautavimo žinios ir Tėvynės pažinimas. Visi patikrinimai atliekami tik praktiškai ir gamtoje. Nugalėtojai gaus vertingas dovanas.

Vasario 19—20 d. d. Hartforde ir Detroite buvo suorganizuoti gausūs ir sėkmingi studentų suvažiavimai. Per Atvelykio savaitgalį yra planuojama Philadelphijoje suruošti ryt. valstybių studentų suvažiavimą. Jau sudaryta rengimo komisija iš K. Ostrausko, A. Česonio, A. Dantos, A. Žukausko ir R. Žukauskaitės.

"Skautų Aidas", populiarus jaunimo laikraštis, š. m. vasario mėn. atšventė savo 50-to numerio išleidimo sukaktį Toronte. Šiam numeriui viršelį piešė dail. T. Valius, gi jo turinys skirtas Vasario 16-jai. "Skautų Aidą" redaguoja LSB Vyriausias Skautininkas prof. Kairys, 102 Quebeck Ave. Toronto, Ont. Canada.

LSS Tarybos Pirmijos nutarimu šie skautų vadovai pakelti į paskautininkio laipsnį: Australijoj — V. Didelis, Hartforde — Br. Aleksandravičius ir J. Raškevičius, New Yorke — Rom. Kezys, Detroite — Z. Rekašius ir A. Šimoliūnas, Rochesteryj — St. Ilgūnas ir V. Žmuidzinas, Čikagoj — A. Levanas. Tuo pačiu nutarimu LSS Tarybos Pirmija apdovanojo skautiškais ordinais ir ženklais 38 lietuviškai skautybei atsidavusius asmenis. Jų tarpe Lelijos Ordinas buvo suteiktas sktn. V. Tallat-Kelpšai Čikagoje.

Akademikų skautų ir skautų vadovų laikraštis "Mūsų Vytis", 631 W. 54 Pl., Chicago 9, Ill., atskiru leidiniu išleido Lietuvos Skautų Sąjungos Įstatymą ir Statutą. Leidinys skirtas tik privatiems skautiškų studijų reikalams.

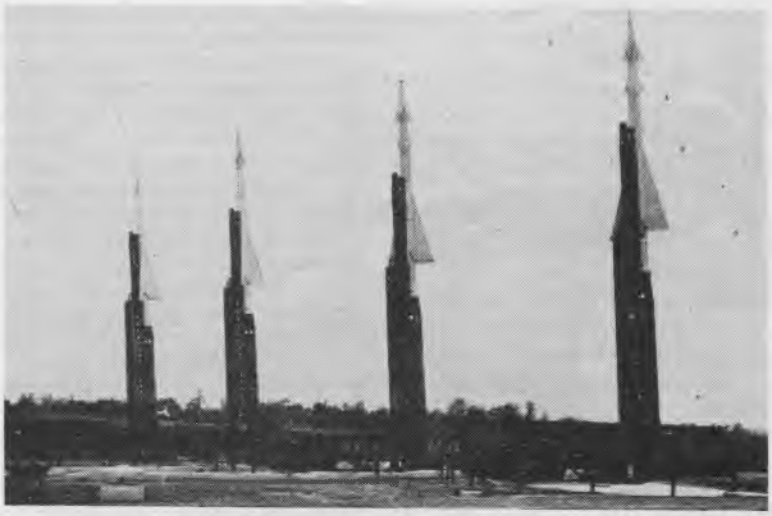

NIKE

Vienas iš pagrindinių orinės apsaugos ginklų JAV yra Nike. Nike lizdas susideda iš dviejų dalių: iš šaudymo platformos ir iš kontrolės punkto. Baterijai iš 4 Nike įrengiant lizdą sunaudojama 96 t. plieno ir didelis kiekis betono. Kontrolės punktas būna įrengiamas apie mylios atstume nuo platformos ir susideda iš 3 radaro vienetų, kurie suranda priešo lėktuvą ir "suriša" lėktuvo skridimo kelią su raketos trajektorija taip, kad jie neišvengiamai susitinka. Šaudymo platformą aptarnauja 2 karininkai ir 36 kareiviai, o kontrolės punktą — 5 karininkai ir 44 kareiviai.

Nike šaudymo atstumas — 50 mylių ir jis gali pasiekti 60,000 pėdų augštį, skrisdamas apie 1500 mylių per valandą.

kariuomenė bus mažesnė, bet judresnė. Kreipiama vis daugiau dėmesio vairuojamom raketom. Anglija jau bandė vandenilio bombą.

SOVIETŲ RUSIJA

Pasiskelbė, kad atominių ginklų gamyboje pralenkė JAV.

Amerikiečių akimis žiūrint, Rusijos aviacijos silpnoji pusė yra transporto lėktuvų trūkumas.

Jau trys maršalai užima augštas valdžios vietas. Vorošilovas — prezidentas, Bulganinas — ministeris pirmininkas ir Žukovas — krašto gynybos ministeris. Bet, tai nereiškia, kad armija įgavo daugiau svorio. Chruščevui grojant pirmu smuiku S. Rusija daugiau rūpinasi sunkiąja pramone, tuo pačiu, karo pramone. Karo biudžetas yra padidintas 12 nuošimčių. Jaunimas vežamas į Sibirą. Skatinami gimimai. Tai vis ženklai, kad Rusija ruošiasi karui.

Buvęs rusų šnipas Chochlovas, kuris išpranašavo paskutinius įvykius Rusijoj, sako, kad Rusijos pasukimas į pasiruošimą karui tik pagreitins revoliuciją, nes juo ligonis turi daugiau karščio, tuo greičiau ateina krizis.

Vakarai galį pagreitinti to krizio iššaukimą. Jie turi remti pogrindį už Geležinės Uždangos ir būti pasirengę padėti išsilaisvinti iš vergijos.

VAKARŲ VOKIETIJA

Vokietijos apginklavimas turėjo prasidėti šį pavasarį. Vokiečių kariuomenė ypač reikalinga pritaikius atominę taktiką Europos gynimui. Didelis delsimas atsitiko dėl Prancūzų vyriausybės krizės.

Prancūzijoj vyriausybė sudaryta, bet niekas negali užtikrinti, jog Vokietija bus laiku apginkluota.

INDOKINIJA

Raudonieji savo paskutinius dalinius iš Piet. Vietnamo atitraukė vasario pradžioje. Bet kai atėjo į tą sritį pietiečiai, tai gyventojai, sukurstyti komunistų, sukilo.

KORĖJA

Šveicarai nori išeiti iš Korėjos Paliaubų Komisijos, nes š. korejiečiai ir komisijos nariai lenkai ir čekai neleidžia vykdyti bent kokią kontrolę. Komunistų karinis judėjimas jūroje ir ore yra visai nesekamas ir netrukdomas.

Iš patyrimo aišku, kad galima su komunistais sudaryti paliaubas, bet negalima prižiūrėti ir kontroliuoti paliaubų nuostatų vykdymą.

J. A. VALSTYBĖS

Nevadoj tęsiami atominių įtaisų sprogdinimai. Bandoma tarpkontinentinė raketa. Bet dar toli toji era, kada karas bus vedamas tik spaudžiant mygtukus.

Fratęsta dar keturiems metams sena kariuomenėn šaukimo tvarka.

Laivyne, aviacijoj ir kitose specialiose tarnybose pradeda trūkti specialistų, nes specialistus patraukia civilinės tarnybos su geresniais atlyginimais. Projektuojama ilgiau tarnavusiems kariams pakelti atlyginimus. **J. L.**

KANADA

Nuostoliai Korėjos Kare. Yra skaitoma, kad Kanada atidavė pilną duoklę Korėjos Kare. Nuo 1950 m. liepos 5 d., vienuolikai dienų praslinkus nuo Korėjos Karo pradžios iki 1954 m. spalio 14 d., kai Kanados vyriausybė nusprendė savo ginkluotas jėgas Korėjoje sumažinti dviem trečdaliais, Korėjos karo veiksmuose dalyvavo 27.000 kanadiečių karių, jūrininkų ir lakūnų. Kariuomenės dalys dalyvaujančios karo veiksmuose būdavo sistematingai, laikas nuo laiko pakeičiamos naujomis. Korėjos kare žuvo 315 kanadiečių karių, jūrininkų ir lakūnų. 91 mirtis įvyko ne dėl kautynių priežasčių. Į Kanadą sugrįžo 1203 sužeisti karo veiksmuose ir 32 iš komunistų nelaisvės po paliaubų, įvykusių 1953 m. liepos 27 d. Vienas karo lakūnas grįžo iš nelaisvės praėjusiom Kalėdom, išbuvęs nelaisvėje 2 metus.

Azijatai Pakeičia Kanadiečius. Apie du trečdaliai Kanados 25-tos pėst. brigados Korėjoje (apie 6000 vyrų) jau sugrįžo, ir du trečdaliai jos laikomo fronto buvo perduota Korėjos respublikos daliniams. Tai pirmas atsitikimas istorijoj, kada kanadiečių armija buvo pakeista azijatų daliniais.

Šiuo metu Korėjoj pasilikęs tik 25-tos brigados II batalionas (Queen's Own Rifles of Canada), lauko ambulatorinis dalinys, keli smulkūs administraciniai ir tiekimo tarnybos daliniai ir vienas karo laivas— naikintojas. Kanados vyriausybė pareiškė viltį, kad dar šiais metais pavasarį ar vasarą visi Korėjoj pasilikę daliniai bus sugrąžinti.

Kanados Karo Laivynas. Kanados karo laivyno štabo pranešimu, praėjusieji metai buvo didžiausio

DĖMESIO VERTOS REPLIKOS

"The A. C. F. Journal" p. m. spalių mėn. numeryje koks tai Frederic L. Wells, komentuodamas Mr. D. Murray's "Virtue of Insanity" ir Col. Wieners "Lament for Skulkers" straipsnius šiaip užbaigia savo laišką:

Mūsų krašto laisvės užsitarnauja pasididžiavimo dėl to, kad dėka jos yra sukurtas aukščiausias pragyvenimo lygis, koks iki šiol dar nebuvo žinomas.

Bet ką toks pragyvenimo lygis yra padaręs gero; ką jis išviso yra davęs tautoms? Gi fizinį ir moralinį ištižimą, kuriuos vėliau sekė stipresnių tautų įsibrovimas ir pergalė.

Kanados jūrinių jėgų augimo metai. Šiuo metu karo laivyne tarnauja apie 2000 karininkų ir 18.800 jūrininkų. Aktyvioj tarnyboj turima 52 įvairaus tipo ir dydžio laivai, pradedant lėktuvnešiu ir baigiant mažais pakrančių apsaugos laivais ir minų gaudytojais. Be tų laivų laivynas turi 56 laivus rezerve, kurių 25 yra sumoderninti, likusių dauguma yra dar tik moderninami. Yra statoma ir naujų laivų: 1 lėktuvnešis, 14 naikintojų palydovų, 6 pakrančių minų gaudytojai ir kiti. Kanada neturi povandeninių laivų, tai nieko nuostabaus, labiau nuostabu, kad pav. rusų raudonasis laivynas neturi lėktuvnešių. Tačiau nuo š. m. kovo mėn. Didž. Britanijos karališkasis laivynas laikys Kanadoje Halifakse 3 pov. laivų eskadroną, kad apmokytų kanadiečius povandeninių laivų tarnybos. Šiais metais bus apmokyti apie 200 kanadiečių jūrininkų.

Kanada NATO Apaštalas. Nuo šaltojo karo pradžios ir suorganizavus Šiaurės Atlanto Paktą (NATO), Kanada pasiuntė Europon. sąjungininkams karinės pagalbos: ginklų, mašinų, karo laivų ir transporto priemonių už vieną bilijoną dol. Į šią sumą įeina 4080 karo lakūnų iš NATO kraštų apmokymas, kainavęs 26 mil. ir keletos aerodromų įrengimas Europoje kainavęs apie 300 mil. Be šitų dovanų Kanada laiko vieną pėst. brigadą ir vieną oro diviziją Europoje sustiprinti savo sąjungininkus, kas per metus Kanadai kainoja 650 mil. Kanados karinę pagalbą yra gavę: Didž. Britanija, Belgija, Danija, Prancūzija, Graikija, Italija, Olandija, Norvegija, Portugalija, Turkija ir Liuksemburgas.

J. Skaržinskas.

Primenu Sir Arthur Conan Doyle's pasisakymą iš "The last Galley", kur šiaip nurodoma kartaginiečiams jų paskutinio susikirtimo su Roma metu: "Ir jie suprato, tačiau pervėlai, kas yra įstatymas iš viršaus, kad pasaulis duodamas stipriesiems, save aukojantiems bendram labui, o kai tik pradedama vengti pareigų naštos, greit prarandamas pasididžiavimas, jėga ir gėris, atseit, viskas kas sudaro žmogaus pasiektus laimėjimus".

Sir Arthur čia turėjo omenyje įspėjimą Britanijai. Ji kaip tiktai buvo permažai kreipusi dėmesį į tas aplinkybes ir to pasėkas mes jau žinome. Panaši paralelė pasireikš ir mumyse šio šimtmečio jau netolimoje antroje pusėje.

Į šią pastraipą atsiliepė britas F. H. Me Guffie tokiu laišku:

Aš visada skaičiau jūsų žurnalą dėl jo puikių straipsnių ir bendro įnašo kariniams mokslams, bet spalio mėn. (5) numeryje esu radęs pastraipą labai užgaulingą ir neteisingą. Kreipiu dėmesį į laiško pabaigą, rašytą Mr. Frederic L. Wells, pusl. 12 (laiškų skvrius). Ta pastraipa pasakoma, kad Britanijai buvo atplėšti jos laimėjimai, nes ji neteko savo vyrų ir liko jau neatspari ir nesiaukojanti.

Aš tikiu, jūsų skaitytojai yra tiek inteligentingi, kad nepatikės šiam visiškai neteisingam tvirtinimui.

Kaip leidėjas, mano nuomone, Jūs neturėjote tokio laiško talpinti.

Didžioji Britanija turėjo daugybę nuostolių 1914—18 metų bėgyje, nepalyginti daugiau negu Jungtinės Valstybės. Net paskutiniam kare mes netekome daugiau kaip trigubai už jas žmonių. Jeigu mes netekome savo vyrų, tai todėl, kad jie žuvo kovos laukuose dėl laisvės visame pasaulyje.

Į šį laišką leidėjas šitaip atsakė:

Leidėjui yra žinomas didžiulis britų tautos įnašas aukojantis kovoti už laisvę visur ir mes tai priimame su didele pagarba ir giliausiu skausmu. Ką mūsų žurnalas nedarytų sąmoningai ar nesąmoningai, jo blogiausias darbas būtų įžeisti tokį narsų sąjungininką ir artimą Jungtinių Valstybių draugą.

Mes esame įsitikinę, kad Mr. Wells neturėjo noro įžeisti Britų tautą. Esame pasiuntę jam Mr. Mc Guffie laiško nuorašą ir jis mums štai ką atsakė:

Aš apgailestauju, kad mano pastabos galėjo sudaryti tokį įspūdį vienam iš anglų patriotų.

Kad Britanija skaudžiai nukentėjo, mes tikrai žinome, bet yra pažiūros reikalas manyti, kad tragiškieji įvykiai susidėjo daugiausia todėl, kad nebuvo imtasi priemonių, kurių imtis skatino savo veikaluose tokie žmonės kaip Conan Doyle ar Rudyard Kipling (žymėtina "The Lesson," "The Islanders", "The Dykes" ir "Lord Roberts").

Mano menku supratimu, mano tauta galėtų tik mokytis iš Britanijos patyrimo ir tik Britanijos naudai išeis, jei mes pasimokysim.

A. Sp.

KAIP ATOMINIS KARAS GALĖTŲ BŪTI VEDAMAS

Tokio pavadinimo straipsnis patalpintas U. S. News & World Report 1955 m. sausio 28 d. Jo autorius yra Plk. Richard S. Leghorn, dabar JAV-bių aviacijos rezerve. Jis buvo aktyvioj tyrimų-planavimo tarnyboje JAV-bių aviacijoje iki 1953 metų. Antrojo Pasaulinio karo metu jis buvo aviacijos grupės vadas ir foto-žvalgybos pilotas Vakarų Europoje per visą karo eigą. Jis dalyvavo Bikini atominių bombų bandymuose su uždaviniu surinkti reikalingus svarbius duomenis, sekant sprogimus iš lėktuvo. Autorius, matyt, yra pritvręs karinis planuotojas, gerai pažįstąs reikalą, apie kurį savo straipsnyje kalba. Jis analizuoja JAV-bių gynybos problemas ir siūlo naują strategiją atominei erai.

"Masinis atkeršijimas", autoriaus nuomone, neturėtų grąsinti priešo miestams. Didieji bombonešiai ir lėktuvnešiai daugumoj at-

vejų laikytini savo reikšmės nustoję. Totalinio karo teorija atominiame amžiuje tampa visu 100% naikintina. Laikytina, kad būsimas karas gali trukti tik keletą savaičių. Šios strategijos pagrinde glūdi taktinis atominių ginklų panaudojimas grynai prieš karinius taikinius. Priešo industrijai nebūtų grąsoma. Taip pat priešo tirštai apgyventi centrai nebūtų atominių ginklų liečiami, nebent priešas pirmas smogtų į JAV-bių tokius pat centrus. "Atominio nubaudimo" susilauktų kiekvienas agresorius. Jo armijos būtų smogiamos atominiais ginklais, kai jos pajudėtų puolimui, jo aviacijos bazės būtų tų pačių ginklų sunaikintos, kai jo aviacija pradėtų oro puolimus. Atominiai ginklai būtų taip pat panaudoti priešo teritorijoje, kai jis remtų agresiją, nukreiptą prieš JAV-bių kaimynus (sąjungininkus). Karui prasidėjus, didesnieji ir svarbesnieji miestai turėtų būti evakuoti. J "ištuštintus" miestus būtų siunčiamos nedidelės priežiūros pajėgos "Sprendžiamos Karo fazės" laikotarpiui, kuris, spėjama, truks tik keleta savaičių.

Karo vedimui ši strategija numato panaudoti tik tas jėgas ir išteklius, kurie yra "Kovos pozicijose" karo pradžioje. Karo pramonės vystymas karo metu ne tiek svarbus, turint galvoje, kad karo sprendimas bus tik dienų ar savaičių reikalas.

"Mažuosius karus" autorius taip pat aptaria. Taktinis atominių ginklų puolimas priversiąs agresorius arba atsisakyti nuo agresijos, arba būti jo jėgos sunaikintam. Autorius tvirtina, kad atominius ginklus pavartojus. Korėja ir Indo-Kinija galėjo būti laimėtos vakarams, o Formoza gali būti išlaikyta.

Ryšyje su atominio amžiaus strategija, autoriaus nuomone, turi būti pertvarkyta visų dabartinių ginklų rūšių organizacija ir vadovybė. Nėra abejonės, kad šie paskelbti samprotavimai ir siūlymai yra "virškinami" atatinkamose Kongreso komisijose bei Pentagono kabinetuose. **A. Reklaitis**

A. Galland, The First and the ast, The Rise and Fal of the German Fighter Forces, 1938—1945. Kariniai memuarai, bendrai paėmus, galima skirstyti į dvi kategorijas: fronto linijų pasakojimus, nenutrūkstančius nuotykius ir vyriausių būstinių istorijas.

Šita knyga parašyta vieno iš tų taip greitai iškilusių aviacijos generolų, apima vieno žmogaus, gen. A. Galland abiejų rūšių atsiminimus — kautynių nuotaikas ir aistras ir taip pat vadovybės perspektyvas. Adolf Galland buvo pakeltas vokiečių aviacijos generolu būdamas 29 metų amžiaus, kai numušė 94 sąjungininkų lėktuvus Vakarų fronte.

Kai kurie jo oro kautynių aprašymai skaitomi beveik tokiu pat greičiu kaip Messerschmittų, kuriais jis skraidė, tačiau jo kautynių štabinės apyskaitos duoda aiškų vaizdą kaip vokiečiai pralaimėjo karą ore.

Laisva medžioklė virš Anglijos pietryčių buvo minima kiekviename dieniniame Luftwaffe isakyme po Prancūzijos kritimo 1940 metais. Tris kartus per dieną vokiečių kovos lėktuvai puldavo ir vydavosi britų Hurricanes. Apie tai Galland taip sako: "Mes paprasčiausiai ginėme juos su plačiai atidarytomis gerklėmis ir iš akių duobučių išsivertusiomis akimis..."

Gen. A. Galland spėja, kad naciams savo augščiausių laimėjimų ir sėkmės laikotarpiuose trūko tinkamo sprendimo, protingo įvertinimo, noro ir planų invazijai į Angliją, o vyravo neprotingas ir lengvabūdiškas tikėjimas, kad drasūs, pastovūs ir dažni vokiečių oro puolimai įbaugins ir privers britus jieškoti taikos. Tačiau tos svajonės neišsipildė, nes galingoji Luftwaffe pasirodė esanti per silpna kaip sprendžiantis ginklas. Vokiečių lėktuvai pasirodė nesugebą atlikti tolimų skridimų, esą permažo greičio ir talpina permažą bombų krūvį, kad sunaikintų Britanijos lėktuvų fabrikus. "Likimo ironija yra ta", sako generolas, "kad ne Vokietija, bet jos priešai pasimokė iš Luftwaffe klaidų ir pradėjo masiniai gaminti keturmotorius bombonešius ir tolimo skridimo kovos lėktuvus.

Vadovybės iškviestas į Berlvną, kaip maršalo Goeringo patarėjas, Galland pamatė vokiečių aviaciją atsilikusią palyginus su sąjungininkų ir jau nebesugebančia įvykdyti visų jai statomų uždavinių tuo pat metu, kai Hitlerio karas plėtėsi visomis kryptimis. Tuoj po to, kai amerikiečiai įvedė tolimo skridimo kovos lėktuvus savo bombonešių lydėjimui, Galland įspėjo Goeringą, kad Vokietija pasidarysianti "namu be stogo".

Vizituodamas Augsburgą Galland buvo skridęs nauju revoliuciniu sprausminiu kovos lėktuvu ME 262. Tuoj po to jis pareiškė Goeringui, kad naujas 500 mylių per valandą greičio lėktuvas galėtų sustabdyti priešo puolimus į Vokietijos širdies sritį. Tačiau Hitlerio atsakymas buvo neigiamas. Daugelis vakariečių lakūnų ir aviacijos ekspertų jo atsakymą dabar vadina vienu iš kritiškiausių Antrojo Pasaulinio karo sprendimų. Jis atsisakė leisti vykdyti neatideliojamą tokio tipo lėktuvų vystymą ir gamybą, nes Luftwaffe praeityje perdažnai buvo jį apvylusi savo pažadais. Vėliau, vykdydamas klaidą po klaidos ir nepasisekimų paskatintas, Hitleris įsakė gaminti naują kovos lėktuvą "blitz bomber", skiriamą specialiai laukiamai vakariečių invazijai. Tačiau techniškai uždavinys buvo neįvykdomas ir tas projektuojamas "blitz bomber" neišmetė nė vienos bombos, kai vakariečiai vykdė savo išsikėlimą Normandijoj.

1944 m. Goeringas atleido Gallandą iš einamų pareigų ir jis pasidarė elitinio ME 262 dalinio vadu dalinio, žinomo kaip ekspertų eskadrilė, kurioje buvo sutelktas nemažas skaičius vokiečių karo aviacijos tūzų. Šitas gražus rinkinys tuoj buvo išbandytas kautynėse. Su senesnių laikų patvrimu ir dideliu džiaugsmu Galland numušė du amerikiečių Marauders: "Kulipkų kruša užliejo mano lėktuva. Vienas Mustangas nučiuopo mane snaudžiantį. Aštrus smūgis palietė mano dešinį kelią. Vairavimo instrumentų lenta buvo sudaužyta. Dešinysis motoras kliudytas, jo metalinis apdengimas atsiliuosavo, nes iš dalies buvo nukirstas. Jutau, kad ir kairysis motoras buvo taip pat kliudytas. Aš vos sugebėjau išsilaikyti ore..."

Galland nusileido žemvn ir atsidūrė Muencheno ligoninėje. Pradėjęs karą aviacijos leitenantu ir eskadrilės vadu baigė kara generolu leitenantu, bet taip pat tik eskadrilės vadu. Kiti garsieji Luftwaffe tūzai: Werner Moelders su 100 numuštų priešo lėktuvų. Hans Joachim Marseille su 158 numuštais lėktuvais, Walter Novotny su 250 numušimų — visi žuvo, tik vienas Galland išliko gyvas. Pirmas ir paskutinis.

Šiuo metu buvęs generolas Galland pabaigė savo penkerių metų kontraktą kaip Argentinos Oro ministerijos patarėjas Buenos Aires. Kadangi jam tik 43 metai, tai kai kurie jo draugai tvirtina, kad jis ir yra kaip tik tas vyras, kuris padės atstatyti Vakarų Vokietijos oro pajėgas. Tačiau Bonnos vyriausybė yra pareiškusi, kad, savo laiku buvęs entuziastiškas nacis, Galland jiems nereikalingas.

J. Skaržinskas

Mjr. Gen. J. F. C. Fuller, **A Military History of the Western World**. I tomas, išleido Funk & Wagnalls Company, New York. 602 psl. Kaina $6.00.

Autorius, tankų karo žinovas. Jo taktika pasinaudojo Hitlerio šarvuotos armijos, sumušdamos Prancūziją II Pasauliniame Kare. Išviso jis yra parašęs apie 30 veikalų, daugiausia karinio ir istorinio turinio.

Šitas naujausias jo veikalas, kurio tik I tomas pasirodė Amerikoj ir jau II tomas Anglijoj, yra didelio masto karų ir karo meno istorija. Galimas dalykas šita istorija anglams turės tokios pat reikšmės kaip Hans Delbrueck "Geschichte der Kriegskunst" turi vokiečiams.

I tomas pradeda istoriją "from the earliest times" ir baigia Lepanto mūšiu 1571 m. Nauji archeologiniai atkasimai, senųjų autorių raštų ir antikinių tautų rašmenų išskaitymai duoda apščiai naujos medžiagos Egipto, Asirijos, Babilonijos ir Persijos karinei istorijai. Jei Delbrueckas savo Kriegsgeschichte pradeda Persų Karais, nes neturi pakankamai rimtos medžiagos tų senųjų tautų karo menui aprašyti, tai Fulleris skiria bent 25 puslapius savo knygos seniausių tautų karams. Egiptas karo menui, atrodo, daug nebus davęs, tačiau ta karių imperija Asirija sukūrė pagrindinius karo dėsnius ir kariavimo techniką, kurią persai ir graikai iš jų perėmę patobulino, o romėnai iškėlė į aukštybes. Todėl nenuostabu, kad naujausi karinės istorijos veikalai vis daugiau ir daugiau skiria vietos tos senosios karinės valstybės istorijai.

Savo istoriją Fulleris pradeda pirmu žymesniu mūšiu ties Megidu, įvykusiu 1479 m. pr. Kr., pamini Kadešo mūši ir bent trumpai apžvelgia pagrindinius antikinės senovės karinius žygius. Pagrindiniai kariniai įvykiai pradedami Salamio mūšiu — 480 m. pr. Kr. ir seka vienas po kito, surišami politinių įvykių kronikų iki 1571 m. Šio veikalo bus dar du tomai, kurie žada netrukus pasirodyti. **Z. R.**

THE AMERICAN LEGION MAGAZINE, 1954 m. gruodžio ir 1955 m. sausio mėn. numeriai

Kaip Mes Padėjom Rusams, J. Epstein. 1946 m. vasario 24 d. amerikiečiai perdavė rusus karo belaisvius laikomus Plattlingo stovykloj sovietams. Autorius matė kaip gen. Vlasovo "Rusijos Išlaisvinimo Armijos" 4000 karių buvo prievarta susodinti į sunkvežimius ir išvežti tikrai mirčiai į Sovietų Rusiją. Daug iš jų mėgino nusižudyti ir daugeliui pavyko. Vėliau daug kitų šoko iš einančių traukinių ir žuvo šimtais. Tai tik vienas iš daugelio pavyzdžių kaip pagal slaptą susitarimą Jaltoje buvo vykdomas prievartingas žmonių gražinimas į sovietų rankas. "... Šimtus tūkstančių estų, latvių, lietuvių ir net lenkų mes perdavėm sovietams!"

'Tūkstančiai rusų belaisvių, kuriuos britai paėmė, buvo prievarta įsodinti į laivus ir pasiųsti į Odesą. Daugybė nusižudė. Daug šoko jūron ir prigėrė. Vienu atveju sovietų policijai Odesoje truko 3 dienas, kol išvilko belaisvius į krantą".

"UNRROS vaidmuo Herberto Lehmano ir Fiorello La Guardios vadovybėje, suvarant Stalino priešus, nėra toks, kad amerikiečiai galėtų didžiuotis savo valstybės vyrais. Ypač La Guardia pasirodė nejautrus Kremliaus pabėgėlių baimei ir skundams. Kadangi UNRROJE buvo daug komunistų ir komunistuojančių, tai nenorinčių grįžti į savo kraštus žmonių padėtis buvo toli gražu nepavydėtina."

Mūsų Priekinis Filipinų Postas, R. A. Smith. Filipinų strateginė padėtis Ramiojo vandenyno vakarinėje dalyje turi lemiamos reikšmės J. A. Valstybėms. Tuo tarpu per maža dėmesio kreipiama į jų kariuomenės tinkamą organizavimą. 20 mil. gyventojų turi tik 75,000 kariuomenės, kurios neužtenka jų pačių saugumui, nekalbant apie paramą, reikalui kilus J. A. Valstybėms. Šiuo metu J. A. V. stato Luzono saloje milžinišką oro bazę Cubi Paint.

Naujasis sprausminis bombonešis B-52

ORDNANCE, SAUSIO-VASARIO MĖNESIAIS 1955 M.

Orinių Jėgų Progresas, gen. N. F. Twining, JAV orinių jėgų štabo v-kas. 36-tame metiniam American Ordnance Association susirinkime įvykusiame New Yorke 1954 m. gruodžio 1 d., gen. Twining pasakė pagrindinę kalbą.

JAValstybėse 90% visos lėktuvų gamybos skiriama oro jėgoms; lėktuvų industrija yra viena didžiausių Amerikos industrijų, kurioje dirba 800.000 žmonių, o tik 1909 m. amerikiečiai pagamino vieną ir pirmą lėktuvą savo karo aviacijai. Vien tik Los Angeles aviacijos industrijoj dirba 170.000 žmonių.

Taiką išsaugoti gali padėti geresni lėktuvai ir atominiai ginklai, kurie gali sukliudyti kilti naujam karui. Šiandien JAV orinės jėgos turi 119 sparnų (eskadrų), o 1957 m. jų bus 137. Visi lėktuvai yra moderniški ir visi naikintuvai yra sprausminiai, kurių veikimo augštis iš 35.000 pėdų pakilo virš 50.000 pėdų ir greitis iš 400 mylių per val. iki 700 mylių. Mjr. Yeager su bandomuoju lėktuvu jau yra pasiekęs 1600 mylių greitį, t. y. 2½ kart didesnį už garso greitį. Praėjusio karo metu lėktuvų motorai buvo 2000 arklio jėgų, dabar 12.000 jėgų motoras nėra nepaprastas. Tada mūsų pagrindinis bombonešis B-17 nešė 5 tonas bombų, dabartinis B-36, neša 40 tonų. Už tai šiandien pastatyti lėktuvą trunka 4 kart ilgiau ir daug brangiau, pav. F-84F kainoja $750.000, kai 1944 m. P-47 kainojo tik $100.000.

Strateginės oro jėgos savo bombonešį B-36 jau pradeda keisti moderniu B-52 su 8 sprausminiais motorais — džetais. Jau galvojama apie lėktuvą varomą atominės energijos.

Parengti Rezervai, mjr. G. F. Eliot. Diskusinis straipsnis apie reikalą įvesti JAV visuotinę karo tarnybą, kad parengtų apmokytų kariuomenės rezervų.

Naujasis Tankų Naikintojas, Dr. L. B. Hedge. Jau 1945 m. amerikiečiai įvedė 57 mm ir 75 mm beatatrankinius pabūklus, šaudančius kūginio užtaiso prieštankinius sviedinius. Karui baigiantis buvo įvestas M-27, 105mm beatatrankinis pabūklas. Tačiau jis nebuvo tobulas. Pagaliau buvo pagamintas vi-

LIETUVIAI KARIAI LAISVAJAME PASAULYJE

DAINAVOS SŪNUS — ARMIJOS KREPŠINIO ŽVAIGŽDĖ

Army Hoopster — Al. Jurgelevicz, son of Mr. and Mrs. Frank Jurgelevicz of 517 Lawrence street, Lowell, is currently a member of the basketball team representing Company L of the First Infantry Division's 18th regiment in Germany. He entered the army last March and has been in Germany since September. — U. S. Army Photo.

Daugelis lietuvių, perskaitę šią žinutę, pamanė, kad kalbama apie slavą. Bet taip nėra. Jis yra Dainavos sūnus — alytiškis Algirdas Jurgelevičius. Iš Dillingeno lietuvių stovyklos 1949 metais atvykęs į Ameriką ir apsigyvenęs Lowell. Kad ir silpnai mokėdamas anglų kalbą, vietinės lietuvaitės skatinamas, dieną lanko statybos mokyklą, gi naktimis dirba. Po keturių metų vargo, 1953 metais jis ją baigia pirmuoju mokiniu. Sekančių metų pradžioje jis pašaukiamas atlikti karinę prievolę. Algirdas pasirenka pėstininkus, nes ten trumpiausias tarnybos laikas. Jeigu kariuomenė nepakeisianti jo nusistatymo, jis rengiasi studijuoti architektūrą. Tolimesnei tarnybai perkeltas į Vakarų Vokietiją, įstojo į L kuopos krepšinio — komandą, kuri 1954 m. karių krepšinio pirmenybėse be pralaimėjimų iškovojo pirmą vietą. Jis kaip geriausias krepšininkas — tapo armijos pasididžiavimas. Kalėdoms paėmęs atostogų, atvyko į Memmingeną pas mamytę valgyti kūčių. Devynius metus jis jas valgė be jos. Mat, pasibaigus Antrajam Pasauliniam karui, ji buvo patalpinta į sanatoriją, nes sunkiai sirgo. Dėl ligos ji negalėjo emigruoti ir liko Vokietijoje. Tik dešimtas kūčias jis vėl valgė pas savo mylimą mamytę. Bet jau nekaip "dipukas", tik kaip gabus ir drausmingas Amerikos armijos karys, po 7 mėnesių tarnybos pakeltas į grandinio laipsnį.

Sėkmės tau gabus Algimanto palikuoni. **Buvęs Ulonas.**

---

sai geras, judrus, galingas ir nepaprastai taiklus 106mm pabūklas, kuris dabar įvedamas kaip batalioninis prieštankinis ginklas (jo paveikslas tilpo KARYJE Nr. 1, 24 psl. 1955 m.)

Judrumas, Raktas į Pergalę, mjr. W. G. Bell. Nors technika ir kuria vis naujus ginklus, tačiau visi karai pradedami ir dažnai baigiami lemiant seniesiems ginklams, tiems, kurie buvo išbandyti buvusiame kare. Atominio karo galimumas labai iškelia kariuomenės judrumo reikalą. Moderni kavalerija, tankai yra ateities karo judrusis elementas. II Pas. Kare tik šeštadalis amerikiečių visų divizijų buvo šarvuotos ir kariuomenės pagrindas buvo nejudrus pėstininkas. Ateina laikas keisti seną formą ir padaryti kariuomenę judresnę ir šarvuotą, kad ji išlaikytų atominio karo smūgius. Sovietai tuo keliu jau sparčiai eina.

Parašiutininkų Paruošimas, mjr. J. H. Tate. Žinovų nuomone atominio puolimo parblokštą priešą pribaigti bus parašiutininkų uždavinys. Šiuo metu Amerikos kariuomenėje visi naujai pakelti leitenantai turi išeiti specialius parašiutininkų ar rendžerių (pėstininkų-žvalgų-diversantų) kursus. Jau 1938 m. JAV Vadovybės ir Gen. Štabo mokykla įvedė parašiutinio (desantinio) karo teoriją taktikos mokyme. II Pas. Karo metu vokiečiai ypač plačiai vartojo parašiutininkus ir sklandytuvus. Nuo 1942 m. čia veikia Parašiutininkų mokykla. Praėjusio karo metu ji kas mėnesi išleisdavo 4000 apmokytų parašiutininkų, kurie buvo taip pat dažnai vartojami.

Industrija ir Ganyba, Ch. A. Dana. Tik išanksto paruoštas planavimas, atliktas tarp karinių ir industrijos centrų ir nuolatinis pasirengimas bei bendradarbiavimas tarp jų išvystytas įgalino nepaprastą karinę gamybą II Pas. Karo ir Korėjos Karo metu.

Raktas į Perėjimą Karinėn Gamybon, plk. ltn. G. S. Quick. Pasiruošimas karui šiandien yra neišskiriamas nuo industrijos sugebėjimo pereiti į municijos didelių kiekių gamybą Pereito karo metu industrijos perėjimą į karinę gamybą derino "Industry Integration Committees", kurių gali tekti griebtis ir ateities kare.

Ginklavimo Technologijos skyriuje: Nemagnetinių minų gaudytojas. Geresnės sunkvežimių padangos, Fungus kontrolė elektroniniuose įrankiuose, Ginklavimo tarnybos "salesmenai". **Z. R.**

Pirmasis lietuvis karininkas Argentinoje. Boulogne Sur Mer lietuvių veikėjai Švenčioniai suruošė savo moderniškų namų ikurtuves. Ta proga drauge pasveikintas jų sūnus Faustinas, dviem aukso medaliais ir garbės diplomu, kaip pavyzdingiausias studentas, baigęs augštąją karo mokyklą. Tai pirmutinis lietuvis Argentinos kariuomenės leitenantas. Ta proga jis apdovanotas literatūra apie Lietuvą ispanų kalba, o kalbas pasakė J. Zavickas, E. Riselienė, ALB red. K. Norkus ir kt. Į sveikinimus lietuviškai atsakė karininkas Faustinas Švenčionis ir jo sesuo muzikos mokytoja L. Švenčionytė.

Kęstutis Dirkis, praeitųjų metų pabaigoje atlikęs karinę prievolę JAV kariuomenėje seržanto laipsniu, tęsia North Western universitete Chicagoje studijas, kurias pradėjo prieš įstosiant kariuomenėn. Be to, jis įsirašė į Lietuvių S-gą "Ramovė".

Algis-Kazys Grigaliūnas, M. Grigaliūnienės sūnus, praeitais metais pašauktas Dėdės Samo kariuomenėn atlikti karinę prievolę, tarnaująs marinų dalinyje, dabar yra Korėjoje.

Kapitonė Sylvija M. Šaliūnaitė Juozo ir Onos Šaliūnų duktė Sylvija pakelta kapitono laipsnin. Dabar kapitonė slaugė Šaliūnaitė tarnauja Orlando Air Force bazėj, Orlando, Fla.

Kapitonė Šaliūnaitė pasižymėjo kaip slaugė Korėjos konflikto laiku. Ji net 18-ką mėnesių yra ištarnavusi prie 801st Medical Air Evacuation skvadrono.

Pastovi oro bazė buvo Tachikava, Japonija; taip pat Pusan ir kitos vietos Korėjoj. Jinai globojo Amerikos ir kitų alijantų sužeistus kareivius, kuriuos surinkdavo iš fron-

to ir išveždavo lėktuvais į įvairias karo ligonines Japonijoj ir Korėjoj. Ji yra buvusi Taipei, Formosa, Philipines Islands, Honolulu, Okinava, Guam ir Hong Kong, Kinijoj.

Yra atžymėta kariniu medaliu kaip išskraidžiusi per 1000 valandų lėktuvu.

Jaunas karys Leonas Baublys, Broniaus ir Onos Baublių, gyv. 310 Park Ave., Linden, N. J., sūnus.

Edvardas Jusčius, grįžo namo iš JAV kariuomenės, ištarnavęs marinuose trejetą metų, dalyvavęs ir Korėjos karo lauke.

Sgt. Vytautas-Edvardas Kulikauskas, dabar tarnaująs JAV oro jėgose, yra Susisiekimo grupės seržantas. Vytautas-Edvardas Kulikauskas karinę tarnybą atlieka Sheppard Air Force bazėje, Wichita Falls, texas. Jis gavo JAV pilietybę, Apie Vytauto Edvardo Kulikausko tremties pergyvenimus aprašė sausio mėn. 2 d. "Wichita Daily Times" laikraštis.

Algimantas J. Kuprėnas, mokslus baigęs ir gyvenęs Washingtone D. C., vasario mėn. gauna aviacijos leitenanto laipsnį ir greitu laiku išvyksta į pilotų mokyklą Amerikos pietuose. Kuprėnas kaip inžinierius šiuo metu tarnauja žinomoje Martin Co. Baltimorėje. Pažymėtina, kad jis buvęs aktyvus Liet. Stud. Sąjungos narys bei gavęs net kelis mokslo atžymėjimus Marylando universitete.

Korporalas Petras Andriuškevičius atlikęs karinę prievolę JAV kariuomenėje Regensburge, Vokietijoje, atostogų metu aplankė Paryžių, Vieną ir Romą. Š. m. balandžio mėn. jis baigia karinę tarnybą ir grįžta pas savo tėvus į Detroitą, Mich.

Antanas Nekrošius atsitarnavo Argentinos kariuomenėje. Sykiu atsitarnavo Saprigonas ir dar keli Buenos Aires lietuviai.

B. Guiga ir Kazys Kaulinis, nuvykę iš Brazilijos Vakarų Vokietijon, tapo priimti į Darbo ir Sargybos kuopas. Jų padėtis netikra, nes negauna leidimo apsigyventi Vokietijoje.

Frank Bastis, jau antrus metus lankydamas Morgan Military Academy, pasižymi moksle ir sporte. Ten jis pramoksta ir lietuvių kalbos, nes akademijos viršininkai ragina, kad jauni lietuviai, lankanti tą mokyklą, kalbėtųsi tarpusavyje ir lietuviškai.

Kūrėjų Savanorių Chicagos skyriaus valdyba paskutiniame savo susirinkime turėjo paskaitą, tema "Mykolo Šleževičiaus vaidmuo Vasario 16 paskelbime ir Nepriklausomybės akto įvykdyme". Ją skaitė savanoris ir knygnešys P. Dirkis. Buvo perrinkta ir skyriaus valdyba, tačiau pasiliko tie patys asmenys.

Laisvoji Lietuva

LIETUVIŲ SAVAITRAŠTIS

Prenumerata:

Metams	—	—	$4.50
Pusei metų	—	—	$2.50
Atsk. Nr.	—	10	centų

Adresas:
3157 S. Emerald Ave., Chicago 16, Ill.

DIRVA ★★★ THE FIELD

LIETUVIŠKAS SAVAITRAŠTIS

Prenumerata metams:

J. A. Valstybėse	—		$5.00
Kanadoje	—		$5.50
Kitur	—	—	$6.50
Atsk. Nr. kaina		10	centų

Adresas:
1272 E. 71st St., Cleveland 3, Ohio

Vasario mėn. 5 d. įvykusiame Chicagos Ramovės skyriaus valdybos posėdyje buvo nutarta surengti vieną Kario išlaikymui pikniką. Posėdyje tuo reikalu rūpintis buvo pakviestas jo atstovas ir kultūros vadovas p. Abramikas. Dabar jau vieta ir data yra žinoma — gegužės 29 d. įvyks didžiulis Kario mylėtojų ir rėmėjų piknikas Willow Springs West Picnic Grove, p. Būčio darže, Willow Springs, Ill., kur praeitais metais įvyko Balfo piknikas. Labai graži vieta ir bus galima linksmai praleisti Sekminės šventiškoj nuotaikoj.

Todėl visi Kario mylėtojai, rėmėjai ir visi kariai veteranai ir dabar tarnaujantys būdami atostogose, atsilankykite į žurnalo "Kario" rengiamą išvažiavimą. Jame bus muzika, šokiai, dainos ir kitokia programa. **Balys Svalia.**

MŪSŲ MIRUSIEJI

A. A. ALGIMANTAS NAVIKĖNAS

Š. m. vasario 19 d. prie Zweibruckeno (Vakarų Vokietijoje), valdydamas sprausminį lėktuvą, žuvo Kanados karo aviacijos lietuvis lakūnas Algimantas Navikėnas. Jo lėktuvas pratimų metu susidūrė ore su kitu Kanados sprausminiu lėktuvu. Abiejų lėktuvų lakūnai žuvo.

Algimantas Navikėnas gimęs 1928 m. sausio 18 d. Lietuvoje, Mažeikiuose. Gimnaziją pradėjo lankyti dar Lietuvoje, o baigė Vokietijoje, Kasselyje. Dar kurį laiką Vokietijoje, Karlsruhe, studijavo architektūrą.

1948 m. su tėvais atvyko į Kanadą ir apsigyveno Montrealyje. Rosemunte. Iš pradžių drauge su tėvu dirbo fabrike. Paskui įstojo į Kanados karo aviaciją ir joje ištarnavęs pusantrų metų, buvo perkeltas į Kanados aviacijos dalinį Prancūzijoje.

Algimantas Navikėnas ir karo metu Lietuvoje, Vilniuje, yra tarnavęs Lietuvių savisaugos daliniuose. Karinė tarnyba jį traukė, nes augo karių šeimoje. Jo tėvas buvo Lietuvos kariuomenės kūrėjas savanoris ir 1920 m. baigęs Karo Mokyklą.

Algimantas Navikėnas palaidotas Prancūzijoje, Choloy, tarp Metz ir Nancy.

A. A. Antanas Struckus, gyv. Wilkes-Barre Township, mirė sausio 27 d. naktį. Palaidotas sausio 31 iš Švč. Trejybės bažnyčios parapijos kapinėse, Bear Creek. Velionis buvo antrojo pasaulinio karo veteranas.

VETERANŲ VEIKLA

BALTIMORĖ

Baltimorės Ramovės skyrius Kariuomenės Šventės minėjimus, paprastai, sujungia su rimtais ir vertingais mūsų geriausių solistų koncertais. Ir 1954 metais čia koncertavo solistas Stasys Baranauskas. Koncertu ir minėjimu susidomėjimas buvo didelis. Klausytojų tarpe buvo matyti skaitlingas Washingtono lietuvių būrys. Jų tarpe, p. J. Tūbelienė, prof. Pakštas, Dr. K. Jurgėla, inž. P. Labanauskas, plk. Tautvila ir kiti.

Atsilankiusiems solisto išpildyta programa paliko gražaus ir didingo įspūdžio.

Baltimorės Radio Valandėlės vedėjų dėka, solisto S. Baranausko balsas radio bangomis ir dabar bent kartą per mėnesį skamba baltimoriečiams. Mat koncerto metu išpildyti dalykai buvo užrašyti juostoje.

S. Baranauskas apie koncertą savo laiške Ramovės sk. pirmininkui plk. ltn. M. Karašai taip rašo: "Kiekvienas koncertas man teikia daug vidinio atpildo, nemažiau jo pasisėmiau ir būdamas Baltimorėje... Man labai malonu, kad mūsų buvęs ir esamas elitas — karininkija, organizuoja rimtus koncertus ir juos gerai praveda... Aš šventai tikiu, kad ir vėl laisvos Lietuvos laukuose suskambės lietuvio kario daina, sužydės sodai, o jei reikės, prabils ir mirtį nešantys ginklai..."

Vasario 5 d. Ramovės skyrius surengė kitą trumpą ir kuklų vietos jaunųjų dainininkų koncertą. Programą išpildė vietos Peabody Konservatorijos parengiamojo skyriaus studentai ir dramos studijos absolventas. Tai gražusis jaunimas, nei vienas iš jų dar nepasiekęs 20 metų.

Rimas Česonis, baigęs Dramos Studiją išpildė du monologu. Pirmąjį iš Vinco Krėvės "Šarūno", Mindaugio monologą, kurį pasakė su įsijautimu ir išgyvenimu. Iš Shakespeare "Karaliaus Ričardo", karaliaus monologą išpildė atatinkamai nusigrimavęs. Puikiai pavaizdavo sukrypusio ir moraliai susmukusio karaliaus tipą.

Toliau sekė solistų pasirodymas. Irena Protosevičiūtė, mezzosopranas, padainavo rūpestingai parengtus: Carl Bohm, "Tyli kaip naktis", Ed. Grieg, "Myliu Tave" ir ariją iš Mozarto "Figaro Vestuvės". Jei pirmos dainos išpildyme jautėsi susijaudinimas, tai sekantys dalykai buvo atlikti drąsiai ir klausytojams sukėlė pasigėrėjimą.

Alvydas Karaša, bosas, vykusiai išpildė L. von Bethoven veikalą "In questa tomba oscura". J. Karnavičiaus "Oi kas Sodai" praskambėjo gražiai. Arijos iš G. Verdi "Simone Buccanegra" išpildymas paliko gerą įspūdį.

Jauniesiems solistams vykusiai ir su atsidavimu akompanijavo jauna pianistė Nijolė Bogutaitė.

Smagaus pobūvio metu vyko koncertas ir jo dalyviai jaunuosius programos išpildytojus sutiko labai šiltai. Ramovės sk. pirmininkas trumpu žodžiu palinkėjo jauniesiems menininkams, kad žengdami pasirinktuoju keliu, nepamirštų sustoti ties lietuviškumo ženklais ir kad tas kelias būtų klotas gėlėmis.

Ramovės skyriaus iniciatyva įtraukti mūsų jaunimą į visuomeninę veiklą ir duoti jam galimybės savo sugebėjimus parodyti saviems yra girtina. Garbė bepradedantiems reikštis dainos, muzikos ir žodžio menininkams, kad savo gabumus panaudojo kilniam tikslui. Mat pobūvio pelnas skiriamas Vasario 16 Gimnazijos namams išpirkti. J. Protosevičiūtė ir A. Karaša yra mokęsi toj gimnazijoj, Diepholze.

Ir šį kartą Ramovės pobūvin atsilankė gausi ekskursija Washingtono lietuvių.

Baltimorės Ramovės skyrius pereitų metų bėgyje, neskaitant keletos susirinkimų, buvo suorganizavęs ekskursiją automobiliais į istorinę vietovę Gettysburgą. Čia buvo išspręstas Amerikos Pilietinis Karas, čia Linkolnas pasakė savo istorinę kalbą. Gražiose augštumose esantis virš 1500 akrų plotas nusagstytas dideliais ir mažais paminklais, ,kurių vieni skirti grupėms, kiti atskiriems vadams ir eiliniams. Pabūklai tebestoyi tose pačiose vietose, kur jie buvo išstatyti kautynių metu. Vieta graži ir verta aplankyti. **Ramovėnas.**

"KARIO" ADMINISTRACIJAI

Prašau mane, Leonardą Vaitiekaitį ir Aleksą Gailių, ateinantiems 1955 metams įrašyti į "KARIO" žurnalo prenumeratorių eiles.

— Nors mudu abu dar ir esame gana sunkūs ligoniai, bet kaip buvę Lietuvos kariai, labai branginame ir nuoširdžiai mylime mūsų brangios Tėvynės Lietuvos ir lietuvių tautos buvusį laisvą gyvenimą. Todėl jau nuo dabar, pirmajai galimybei pasitaikius, nuoširdžiai ir rimtai apsisprendėme papildyti brangaus, mielo KARIO skaitytojų eiles. Tad kiek galėdami, norime bent tuo kiek prisidėti, kad taip brangus ir mielas "KARYS" nenustotų gyvavęs ir mus visus lietuvius karius ir visus kitus mūsų mielus brolius ir seses lietuvius, ypatingai lietuvių jaunimą, neperstotų švietęs ir informavęs apie buvusias ir dabar vedamas Tėvynėje kovas už Lietuvos laisvę bei gražesnį ir laimingesnį gyvenimo rytojų.

Iki šiol aš buvau priverstas tenkintis pripuolamai gaudamas Karį paskaityti per "Gautingo Apylinkės Lietuvių Komitetą". Nes tarnaudamas "Lietuvių Apsaugos Daliniuose" ir bekovodamas Rytų fronte praradau ir paskutinį turtą, savo sveikatą. Viso to pasėkoje, baigiantis karui tiesiog iš fronto patekau į ligoninę ir vėliau atsidūriau plaučių ligoninėje ir dabar tebesigydau čia Gautingo plaučių Sanatorijoje. Užiūryje aš niekur jokių giminaičių ar gerų pažįstamų neturiu, kurie galėtu man nors retkarčiais padėti. Ačių Dievui, man kaip buvusiam Lietuvos kariui ir kovojusiam prieš bendrą priešą raudonąjį komunistų marą, pavyko išsirūpinti vokiečių karo invalidų kuklią rentą. Tas dabar mane vėl įgalina užsiprenumeruoti mielą Karį ir vėl priklausyti Lietuvos karių šeimai, kurioje man buvo miela ir malonu tarnauti, ne tik taikos metu, bet ir praėjusio karo metu.

Mano manymu yra tikra tragedija, jeigu vienintėlis Lietuvos laisvės švyturys, mielas Kario žurnalas, taip dažnai patenka į tokius didelius ir rimtus sunkumus, kurie gali so ši geriausią Lietuvos ir lietuvių tautos laisvės žiburį visiškai užgesinti. Skaitydamas ir sekdamas lietuvių spaudą, aš užtinku labai daug įvairių tuščių kalbų apie patriotizmą bei išlaisvinimą Lietuvos.

Mes tik tada galėsime išvaduoti savo sentėvių šventąją Lietuvos žemę, jeigu iš anksto įvairiose srityse būsime ne tik susipratę lietuviai, bet ir tinkamai pasiruošę. Tada tik galėsime laimėti su baisiu raudonuoju slibinu žūtbūtinę kovą. Čia gali mums padėti "KARYS", tas vienintėlis ir geriausias visais laikais Lietuvos Laisvės Švyturys bei vadovas.

L. Vaitiekaitis, Atsargos viršila
A. Gailius, Atsarg. eilinis.

KUPRINĖS pabiros

POLITRUKAS IR JO ŽVAIGŽDĖ

Viename dalinyje, Liaudies kariuomenės laikais, buvo šaunus kareivis Bikneris, sugebąs visad gražiai išsisukti iš keisčiausių aplinkybių. Kareiviai ėmė skųstis politrukui, kad rusiškos žvaigždės dingsta iš kepurių. Būrys, kuriame buvo Bikneris, panašių skundų niekad neturėdavo, nes žvaigždžių dideli pertekliai būdavo jo kišenėje.

Kartą per užsiėmimus politrukas pastebėjo vieną kareivį be žvaigždės. Nujausdamas, kad tai bus Biknerio darbas, priėjęs paprašė jo kepurės, išėmė žvaigždę, padavė anam kareiviui, sakydamas:

— Bikneris kitą pasivogs.

— Gerai, — įsižeidęs atkirto Bikneris, — pavogsiu tiesiai iš jūsų, tovarišč politruk.

Rusas, išgirdęs tokius žodžius, ėmė kvatotis.

— Ladno! Jei tu pavogsi, žinai ką gausi?

— Daboklės.

— Ne velnio! Tu gausi tris paras į miestą. Jei pagausiu, šunie, dvigubai tiek sėdėsi. Na, bandyk!

— Duok bent parą laiko, tovarišč...

Politrukas maloniai sutiko. Dabar jis pasidarė toks atsargus, arčiau dviejų žingsnių prie kareivio neprieis, Biknerio iš tolo lenksis. Nakčiai dar pasikeitė su kitu įguloje budėti — žūt būt, Biknerį turi surakyti.

Visą pusnaktį politruko nebuvo kareivinėse. Bikneris susirūpino. Pagaliau susišnibždėjo su kuopos budėtoju ir nuėjo miegoti. Prieš kuopai keliant Bikneris nuėjo į prausyklą.

Kuopos budėtojas sušvilpė kuopai kelti prie pat raštinės durų. Politrukas, vėlai grįžęs ir nuvargęs nuo įtempto galvojimo apie žvaigždę, buvo prisnūdęs. Staiga pažadintas šoko pro duris. Čia kažkaip užkliuvo kepurė, krito nuo galvos ir nuriedėjo koridoriumi.

Kareivis tik baltiniuose, grįžtąs iš prausyklos, kepurę paėmė, delnu nuvalė dulkes ir padavė politrukui tokiu rūpestingumu ir spėrumu, kad anas nespėjo apie klastą nė pagalvoti.

Kuopa skubiai rikiavosi patikrinimui. Nelaimei, kipšas užnešė, anot politruko, patį pulkininką.

Pulkininkas staiga suraukė kaktą ir kad suriks rusiškai

— Tovarišč politruk! Kur tavo žvaigždė?

Politrukas tik mikt, mikt, suk..., norėjo keiktis, bet atsiprašęs pulkininką, spruko į raštinę kitos kepurės. Deja ir ten visos buvo be žvaigždžių. Dabar atsiminė kareivį tik baltiniuose. Juk tai Bikneris.

Politrukas grįžo visas raudonas. Pulkininkas jau buvo išėjęs. Gal ir gerai. Argi sakysi jam, kad su kareiviu derybų ėjo. Prišoko prie Biknerio:

Atiduok man žvaigždes, tu šioks ir toks!

Kareivis įgriebė į kišenę ir ištraukė visą saują didelių ir mažų.

— Kiek jums reikia, tovarišč? — paklausė.

— Visas davaj! Ir greičiau, o tai...

Kareivis atidavė ir, kiek palaukęs, rimtą išraišką nutaisęs, sako:

— Nereikia pykt, tovarišč komandir, tai buvo draugiškai susiderėta.

Politrukas atlyžo. Tikrai, čia nebuvo ne šiaip, ne taip rūstauti. Pats viską buvo pradėjęs.

— Ladno, — pasakė Bikneriui, — ateik į raštinę, gausi leidžiamą į miestą. Pas mane taip, kad žodžio reikia laikytis.

J. V.

PATVARIAUSIAS KAREIVIS

Kartą anglas, prancūzas ir rusas susiginčijo, kuris jų yra patvariausias kareivis. Visi trys sutarė drauge apsigyventi viename tvarte su kiaule.

Prancūzas išbėgo po dešimties minučių.

Anglas išlaikė penkias minutes ilgiau.

Po pusvalandžio, su gurbo vartais ir tvarto durimis išsiveržė kiaulė.

Draugams parūpo sužinoti, kas atsitiko rusui. Jis gulėjo kiaulės kinyje, batus pasikišęs po galva, autus pasidžiovęs ant gurbo, rūkydamas storą "karački" papirosą.

— Ivan, kaip jautiesi? — paklausė anglas.

— Chorošo! — atsakė rusas, jaučiuosi kaip namie.

KETURI KELEIVIAI

Anglas, prancūzas, rusas ir vokietis važiavo traukiniu. Atėjo konduktorius ir paprašė bilieto.

Anglas, nepakėlęs akių nuo skaitomo laikraščio, pirštu parodė į skrybėlės juostą.

Prancūzas grakščiai išėmė iš liemenės kišenaitės.

Vokietis išsiėmė odinę piniginę, atidarė slaptą skyrių, ištraukė popierių ir iš jo išvyniojo bilietą.

Rusas išvertė savo lagaminą, iškraustė visas kišenes, nusimovė vieną batą, pagaliau rado antrame, jau gerokai sutrintą.

LIETUVA TURĖJO KINŲ KORPĄ

Dar 1920 m. — kovų metų su lenkais — lenkų ir kitų spaudoje pastebėjome, kad Lietuva turinti vieną korpą kinų kariuomenės. Kraipėme galvas ir negalėjome atsistebėti iš tokios lenkų fantazijos ir akiplėšiško melo. Tik vėliau patyrėme, kad čia lenkai visai nekalti. Šio melo autorius buvo ištikimas Lietuvos kareivis — savanoris.

Lietuvos kariuomenėje savanoriu tarnavo vienas kinietis, dirbęs prie rusų kariuomenės darbų ir patekęs į vokiečių nelaisvę. Paleistas iš nelaisvės, pasiliko tarp lietuvių.

Kautynių metu kinietis pateko lenkams į nelaisvę. Lenkai ir šiaip žiūrėjo, ir taip, koks čia naujos rasės lietuvis. Pagaliau ištardę patyrė, kad jis kinietis.

— Kiek jūsų tarnauja Lietuvos kariuomenėje? — paklausė lenkai.

— Visas korpas! — ne nemirktelėjęs atsakė šaunus kinietis.

Iš šio jo atsakymo ir kilo lenkiškoji legenda apie kiniečių korpą Lietuvos kariuomenėje, kol vėliau patys įsitikino, kad tai buvo kiniečio melas.

Lenkai kinietį pasiėmė sau tarnauti ir priskyrė prie vieno dalinio virtuvės, bet kinietis, pasirodo, buvo ištikimas karys. Pabėgo nuo lenkų vėl pas lietuvius. **Pamušiškis**

JONAS BUDRIKAS

Jaukus lietuviškas restoranas ir valgykla, biliardas ir stalo tenisas. Įvairūs gėrimai, šalti ir šilti užkandžiai. Tremtinių mėgstamiausia vieta. Erdvi salė įvairiems parengimams.

1442 SO. 49-TH CT., CICERO 50, ILL.
TEL. TOwnhall 3-9472

VYRAI IŠ 1945-JŲ METU

— Štai antraštė mano ruošiamos ir **Terros** išleisimos knygos.

Rusija, pavergus per 100 milijonų raujų žmonių, ištiesė savo kruvinus nagus tolimesniems tautų ir joms priklausančių žmonių grobimams ir nokiojimams. Ta nelemtis ištiko ir mūsų brolius, kuriuos naciai buvo prievarta sugaudę į savo kariuomenės dalinius ar surinkę apkasams kasti ar kitiems užfrontės uždaviniams ir kurie po kapituliacijos atsidūrė sąjungininkų belaisvių stovyklose. Šie vyrai už spygliuotų vielų ne tik kentė badą, šaltį, ligas, mirko lietuje, bet — tai užvis didžiausia netiesa ir skriauda! — buvo terorizuojami sovietų repatriacijos komisijų ir net prievarta gabenami už geležinės uždangos.

Šių vyrų patirtos skriaudos būtina aprašyti ir paskelbti mums ir mūsų palikuonims, kad šios kančios nežūtų užmiršime.

Taigi, vyrai iš 1945-jų metų atsiliepkite šiuo adresu: J. Cicėnas, 3421 X Street, Omaha 7, Nebr., USA.

Mums svarbu, kaip naciai sugrobė mūsų vyrus į kariuomenę ir pagelbinius dalinius, kaip vyko atsitraukimas į Vakarus, kur ir kada pakliūta į sąjungininkų nelaisvę, kokios sąlygos buvo nelaisvėje, kaip ir kada terorizavo sovietų repatriacijos komisijos, kas ir kaip buvo prievarta gabenami į Sovietų Sąjungą ir visa kita, surišta su šių vyrų vargais, kančiomis ir nelaimėmis.

Jeronimas Cicėnas.

ST. ANTHONY SAVINGS
AND LOAN ASSOCIATION

1447 SO. 49th COURT, CICERO, ILL.
Telefonai: TOwnhall 3-8131 - 8132

JUOZAS GRIBAUSKAS, Vedėjas

Veltui duodamos raktams grandinėlės, aplankius mūsų įstaigą. Pasinaudokite!

ATIDARIUS SĄSKAITĄ SU $100.00 AR DAUGIAU, GAUSITE VELTUI KREPŠĮ (SHOPPING BAG)!!

Esame išmokėję augštus dividendus be pertraukos nuo 1922 metų.

Jūsų indėliai ŠV. ANTANO BENDROVĖJE yra dvigubai apdrausti: pagal Federalinę Valdžią, kuri apdraudžia kiekvieną sąskaitą iki $10,000, ir pagal Illinois Valstybės priežiūrą.

SAUGESNĖS VIETOS TAUPYMUI
JŪS NERASITE!

GALITE TAUPYTI PER PAŠTĄ... prisiųsdami čekį ar money order.

RAŠTINĖS VALANDOS:

Kasdieną nuo 9 iki 5. Pirmadieniais nuo 9 iki 8
Šeštad. nuo 9 iki 1. Treč. uždara visą dieną

Patarnautojos kalba lietuviškai.

LIETUVIŠKA ĮSTAIGA

Kaina
2 LT a

IR JŪS GALITE IMIGRUOTI
Į CANADĄ ARBA USA,
JEIGU TURITE VIZĄ

Oficialius dokumentus parūpina

Jonas J. Juškaitis, LL. B.,

diplomuotas teisininkas

Įstaigos adresas:

SUITE 5, TUNSTALL BUILDING,
709 DUNSMUIR STREET,
VANCOUVER 1, B. C., CANADA

(Apsimokėjusiems visas susirašinėjimo išlaidas, prisiunčiamos smulkesnės informacijos).

Dailūs odos išdirbiniai. Pageidaujant tekstai įrašomi auksu. Rašyti: A. Mažeika, Frankfurt/M. Mainzerlandstr. 50, Germany.

NEPRIKLAUSOMA LIETUVA

Redaktorius — **Jonas Kardelis**
Leidėjas — **Kanados Lietuvių Centro Taryba**

Adresas:

7722 George St., Ville Lasalle,
Montreal, P. Q. CANADA
Kaina metams:
Kanadoj—5 dol., Amerikoj—5.50 dol.

JURGIS REKEŠIUS

LIETUVIS LAIKRODININKAS

❖

65-39 A GRAND AVENUE,
MASPETH, L. I., N. Y.

MUTUAL FEDERAL SAVINGS

SAVINGS INSURED UP TO $10000

- Įsteigta Chicagoje 1905 metais.
- Nuo 1905 metų ši bendrovė pergyveno karus, ekonomines depresijas, panikas ir krizes, ir savo taupytojams išmokėjo kiekvieną sutaupytą dolerį.
- Aukštus dividendus išmokėjo visada be perstojimo.
- Partrauksim jūsų pinigus iš kitur, jei atnešite savo banko knygutę.

PRADĖKITE TAUPYTI ŠIANDIEN!

AND LOAN ASSOCIATION

2202 W. Cermak Road, Chicago 8, Ill.
JOHN J. KAZANAUSKAS, Pres.
Tel.: VIrginia 7-7747

ĮSTAIGOS VALANDOS: Kasdien nuo 9 ryto iki 5 val. po pietų.
Ketvirtadieniais nuo 9 ryto iki 8 vak.
Trečiadieniais visai neatidaroma.

KARYS

žymiai padidinamas, tačiau prenumerata metams tik $5.00

DARBININKAS

visų
lietuvių
laikraštis!

Išeina du kartu per savaitę.

Kaina metams 6 dol.,
Brooklyne — 6.50 dol.,
užsienyje — 6.50 dol.

Adresas: 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y.

LIETUVIŲ RADIJO D-JOS PROGRAMOS

J. P. GINKUS, Direktorius

Šeštadieniais 1:30 p. p. — WWRL 1600 kc

Oro bangomis transliuojami įvairūs visuomenės pranešimai, naujienos, muzika (vietinės žinios, parengimai: koncertai, šokiai, ir t.t. Vestuvės, puotos, liūdni pranešimai).

495 Grand Street **Brooklyn 11, N. Y.**

Tel. EVergreen 4-7142

J. P. GINKUS — Direktorius

J. VALAKAS — Pranešimų Dir

DIDVYRIŲ PAGERBIMO REIKALU

Spaudai ruošiamoje knygoje "Lietuviškoji skautija" tarp kitko bus pagerbti ir skautavusieji kariai, žuvę už Lietuvą. Asmenys, kurie turi 9 pėst. L. K. Vytenio pulko leitenantų *Jono Natkelio ir Jono Vlado Sagėno* (Sagevičiaus) fotografijas, prašomi maloniai paskolinti ir siųsti šiuo adresu: P. Jurgėla, 800 Goodrich St., Uniondale, L. I., N. Y., USA.

TAUPYKITE ateičiai. Pasidėkite taupomus pinigus į CHICAGO SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION, kur kiekviena santaupa pilnai apdrausta iki $10,000.00 by an Agency of the United States Government.

KUR visada buvo ir yra išmokamas aukštas devidendas.

KUR pinigai buvo ir yra išmokami pagal pareikalavimą.

KUR tamsta gali atlikti visus savo ir savo šeimos finansinius reikalus.

KUR virš 30 metų patyrimas užtikrina visiems saugų ir teisingą patarnavimą.

Dėl paskolų geresnėm sąlygom, perkant arba statant namą, visada pasimatykite su mumis.

Mūsų turtas — 14,500.000

Chicago Savings & Loan Association

GRovehill 6-7575

6236 South Western Avenue, CHICAGO, ILL.

J. PAKEL — Prezidentas

Visko Užtektinai—Tuojau Pristatom

Baldus, šaldytuvus, pečius, skalbiamas mašinas, lovas, matracus, kilimus, radio, televizijos setus, vaikučiams baldus.

Žemos kainos, lengvi išmokėjimai. Turime didelį pasirinkimą. Mes pagaminame baldus ir pagal jūsų užsakymą

Roosevelt Furniture Co., Inc.

LIETUVIŲ KRAUTUVĖ

2310 W. ROOSEVELT RD., CHICAGO

Tel. SEeley 3-4711

Atdara pirmadienio ir ketvirtadienio vak. iki 9:30

Atdara sekmadieniais nuo 11 iki 4:30 val. popiet.

TAUPYKITE CHICAGOS STIPRIAUSIOJ TAUPYMO ĮSTAIGOJ

Standard Federal Savings

AND LOAN ASSOCIATION OF CHICAGO

4192 ARCHER AVE., CHICAGO 32

(Archer Ave. at Sacramento)

PHONE: Virginia 7 1141

TURTAS ..... 50 milijonų

ATSARGOS FONDAS ..... 4 milijonai

JUSTIN MACKIEWICH,

President and Manager

Įstaigos valandos: Kasdien, įskaitant šeštad., nuo 9 val. ryto iki 4 p. p. Ketvirtadieniais nuo 9 val. ryto iki 8 val. vak.. Trečiadieniais visai neatidaroma.

STANDARD FEDERAL TURTAS PASIEKĖ 50 MILIJONŲ

PATI DIDŽIAUSIA LIETUVIŲ FINANSINĖ ĮSTAIGA VISAME PASAULYJE

KAINA 50c.